

mladika

2011

1

CENA 4€

Ivan Peterlin
NAŠA ŠOLA

NOVELA
MOJA POLETJA

Ana Balantič

Zvone Štrubelj
**Kristus v
štajerski prestolnici**

Igor Švab

NAŠA KULTURA
VSAKODNEVNA SPREMLJEVALKA

Govor na Prešernovi proslavi

NAŠA POMLAD

Ob stoletnici rojstva Jožeta Peterlina
in petdesetletnici založbe Mladika

KAZALO

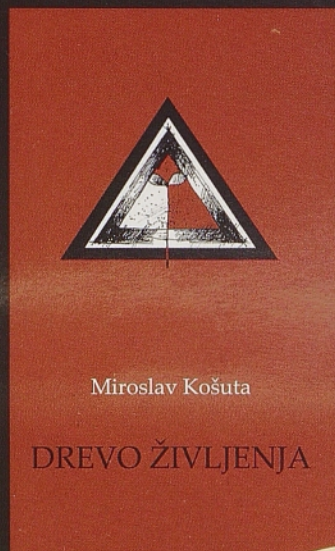
Naša pomlad	1
Ivan Peterlin: Naša šola	2
Igor Švab: Kultura naša vsakodnevna spremljevalka	3
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	5
Ana Balantič: Moja poletja	6
Pod črto: Obletnica	11
Peter Merku: Moje življenje v Nemčiji (XXIV)	12
Zvone Štrubelj: Kristus v štajerski prestolnici	14
Pod črto: Dobromisleči	16
Remo Faccani: V spomin na Nikolaja Mikhailova	17
Primož Šturman: Manjšina onkraj šengenskih zapornic (8)	18
Pod črto: 20 let življenja	20
Tomaž Simčič: Ob »samoukinitvi« Revije 2000	21
Zapisnik 39. literarnega natečaja Mladike	22
Generacija X: Primož Šturman	23
Nataša Stanič: Tečaj ruskega jezika in sovjetska realnost	25
Antena	29
Knjižnica Dušana Černeteta (97)	40

NOVO

Miroslav Košuta

DREVO
ŽIVLJENJA

*Knjiga letošnjega
Prešernovega nagra-
jenca Miroslava Košu-
te je izšla ob avtorjevi
petinsedemdesetletni-
ci. Izbrane in nove pe-
smi je za tisk pripravil
avtor sam, spremno
besedo pa je napisala
Prof. Tatjana Rojc.*

23,00 €

SLIKA NA PLATNICI: Letošnji Prešernov nagrajenec Miroslav Košuta praznuje marca svoj 75. rojstni dan. Ob tej priložnosti je pri Mladiki izšla knjiga njegovih izbranih pesmi z naslovom Drevo življenja (foto KROMA).

Uredništvo in uprava:

34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307
uprava@mladika.com; redakcija@mladika.com
www.mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z.o.z.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu dne
21.4.1999 pod številko 114276. Vpisana v se-
znam ROC dne 15.10.2005 pod številko 11721.

Član USPI (Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Reg. na sodišču v Trstu št.193 dne
6.4.1957 • ISSN 1124 - 657X

Tisk: Graphart srl - Trst

Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIJ: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Jadranka Cergol, Peter Černic, Marija Češčut, Danilo Čotar, Liljana Filipčič, Diomira Fabjan Bajc, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Milan Nemas, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Posamezna številka Mladike stane 4,00 €. Celoletna naročnina za Italijo 30,00 €; po letalski pošti: Evropa 50,00 €, Amerika 60,00 €, Avstralija 65,00 €.

Za plačilo lahko uporabite poštni tekoči račun 11131331 - Mladika - Trst. Na banki pa: Zadržna kraška banka - Banca di Credito Cooperativo del Carso (IBAN: IT58 S089 2802 2010 - 1000 0016 916; SWIFT: CCTSIT-2TXXX).

NAŠA POMLAD

Ob stoletnici rojstva Jožeta Peterlina
in petdesetletnici založbe Mladika

Minilo je natanko petdeset let, odkar je pri Mladiki izšlo prvo knjižno delo. Naslov tiste pesniške zbirke se je glasil Moja pomlad, njena avtorica je bila tržaška, barkovljanska pesnica Bruna Marija Pertot. Drobnja knjižica, z zeleno-črno-belo platnico, ki je bila opremljena z izvirnimi linorezi Franka Piščanca, je bila v besedah urednika Mladike Jožeta Peterlina »prvi sad mladega povojnega rodu v Trstu. Rodu, ki je tu končal slovenske šole in objavlja svoje literarne izpovedi in opazovanja v Literarnih vajah in Mladiki«. To pomeni, da je bila to generacija, ki je prestala svetovno zlo, katere otroštvo je zaznamovalo trpljenje, a je bila kmalu zatem sposobna spregovoriti o pomladi in o bohotnem poletju, ki ji bo sledilo. Torej, takrat se je vse začelo!

In veliko se je v teh pet desetletjih zgodilo: tristo naslovov, sto dvajset avtorjev in velik krog bralcev, ki je prekoračil meje tržaškega mesta, segel v osrčje matice in se raztegnil čez meje našega narodnega ozemlja, onstran morja in Alp. Knjige, ki govorijo v slovenščini, a nas nagovarjajo tudi v slovenskem tržaškem narečju, v italijanščini in angleščini. Njihova govornica je pisana, vsebina vsestranska, slog pester. Pesmi in proza, leposlovje in publicistika, slovarji, priročniki, monografije, zgodovinske študije, katalogi ... nad vsem tem pa le ljubezen do slovenske besede, kulture in zgodovine, predanost slovenskim ljudem in slovenski zemlji, skratka skrb za narodno bit. V naših knjigah je govoril tržaški prostor, mladi pesniki in pisatelji, ki so izhajali iz Tržaške in Goriške in so s svojimi deli gradili žlahtno književno tradicijo našega ozemlja ter pripomogli k temu, da se je kasneje v slovenski literarni zgodovini lahko govorilo o tržaškem literarnem krogu s svojimi specifičnimi lastnostmi.

Naše publikacije so bile v prvih letih po tisti prvi izdaji redke, tu pa tam je izšel kak naslov, neredno, saj finančnih sredstev je bilo bolj malo. Predanost slovenski besedi in slovenstvu pa je bila v srcih tedanjih prostovoljcev pravi dež, ki je opla-

jal zemljo, da bi še in še rodila. Z njihovim trdom in požrtvovalnostjo so knjige zagledale luč in v njih so lahko spregovorili svobodno tudi tisti, ki bi jim drugače ne uspelo zaradi ideoloških obremenjenosti in cenzur v matici. Saj je bilo izdajanje knjig dolgo let osnovano na prostovoljnem delu urednikov in lektorjev in honorarjev ni bilo. Bila je knjiga in ta je ostala.

Z leti so si izdaje sledile vse bolj pogosto, v devdesetih letih so hitro rasle. Prišli smo do prelomnega leta 1999, ko je Mladika postala zadružno podjetje, ki izda do dvajset naslovov na leto. V službo so prišli stalno zaposleni uslužbenci, ki knjigo ponesejo do tiskarne, a ji sledijo tudi potem, kadar gre v svet. In prav tedaj se začne nova pot knjige in ob njej, s pripravo predstavitev, literarnih večerov in srečanj, z udeležbo na knjižnih sejmih doma in v tujini. Takrat se knjiga sooči z bralci, izzove njihova mnenja in poglede, ker bodo le bralci odločili, ali je bila izbira za tisk dobra ali ne. Mnenje je neizprosno in se jasno pokaže po tem, koliko izvodov knjige bo samevalo v skladišču ali koliko recenzij bo knjiga doživela oziroma ali bo treba v ponatis. Kljub delni profesionalizaciji je Mladiki vedno v veliko podporo pomoč posameznikov, nasveti dolgoletnih prijateljev, ki ji stojijo ob strani od njenega rojstva. To niso samo lepe besede, ker sta v njih vedno predanost in zvestoba temeljem naše biti.

Moja pomlad je vzbrstela in ozelenela, pognala korenine in obrodila bogato sadov. Njeno bero še uživamo in vsak dan nas utrjuje ter daje smisel našemu

prostoru. Osebna pomlad je prinesla prerojenje v življenje celotne skupnosti, ponudila še eno barvo v tej pomladni sliki, in naši zamejski skupnosti dala možnost čutenja in razmišljanja. Moja pomlad je postala naša pomlad.

920112780

Ivan Peterlin

Naša šola

(Članek je povzet iz *Izvestja srednjih šol, Mladika, Trst 2010*)

Govoriti o naši šoli – danes – ni lahko! Ko se namreč dotaknemo tega argumenta, smo takoj pripravljeni prilepiti etiketo: problem! In to ponavljamo in ponavljamo in se kar prepričujemo, da je naša šola res problem! Pa se mi kar samo po sebi poraja vprašanje: problem, zakaj in kje?

Mar morda slovenska šola ni bila vedno »problematična?« Od leta 1945 dalje? So mar bili tisti časi lahki? Odgovor kajpak ne more imeti pozitivnega naboja. Ne! Tisti časi so bili »hudičevo« težki, a zdi se mi, da je bil predvsem naš človek drugačen. Povsem drugače je razmišljal o edini svetinji, ki jo je vredno čuvati: o svojem slovenstvu.

Poslušam razne debate, radijske in televizijske, berem razprave in povsod opažam velik pesimizem. Pa izjave o tem, kako je naša šola zanič! Zanimivo, da to po vrsti izjavljajo ljudje, ki so obiskovali naše šole in ne nekih drugih! Izšli so iz naših zanič razredov in vse je bilo tako slabo, da so se kaj kmalu prebili do doktoratov na univerzi in so danes velestrokovnjaki, taki, da lahko govorijo o naši šoli kot o zanič šoli!

Sam taka gledišča odklanjam. Še več: naši šoli priznavam nenadomestljivo vlogo, ki jo je znala in zmogla odigravati vseskozi v svoji rasti: naši dotolčeni in poteptani manjšinski narodnostni skupnosti, ki je obtičala na kolenih po drugi svetovni vojni ob vznožju samih ruševin, je znala in zmogla graditi narodnostno hrbtenico.

Da! Naša šola je preko svojih glasnikov (učiteljev, profesorjev) zmogla na novo vcepljati v naše duše samozavest, v naše glave pa prepričanje, da je bila izbira slovenske šole na mestu, da je bila to povsem posrečena izbira in da to nika- kor ni bilo neko tveganje, ampak prepričan korak v naš obstoj!

Pa še nekaj je naša šola znala vcepljati vseskozi: znanje! Ni res, da smo bili kdajkoli na področju znanosti revčki. Nasprotno! V razredih so nam preda-

vali izjemni profesorji, ki so nam dali ogromno, nas pripravili na življenje, nam odpirali obzorja, nam dali osnove, na katerih smo potem mi sami zmogli graditi naprej. Kdor danes trdi nasprotno, je v glavnem »blefer«. Svojo intelektualno nemoč skriva za parolo »problem«.

Kakšen »problem«? Je mar to, da imamo toliko otrok iz mešanih zakonov, problem? Je mar primerljiv problemom, ki so jih naši očetje in matere morali reševati med vojno in po njej?

Problem je v hrbtenici! Ali jo imaš, ali je nimaš? Ali si prepričan, ali pa pustiš, da te plitvina duha pelje v razmišljanja, ki so bolj podobna oportunističnim blodnjam kot pa razmišljanja o receptih, ki naj našo šolo ohranjajo pri življenju.

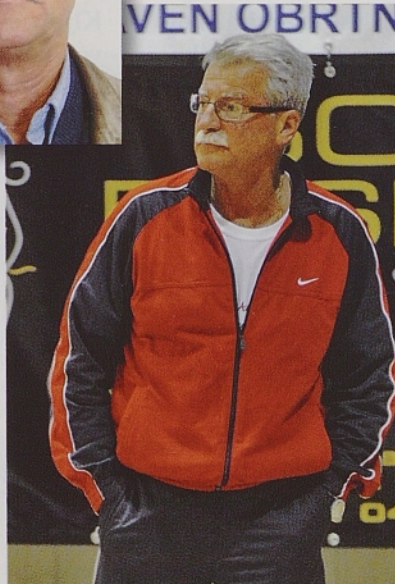
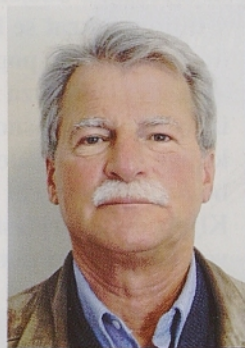
Saj res, da se spopadamo z vprašanji, kot je lahko naša demografija. Pa vendar: problem tiči drugje. Problem je, če na vprašanje o tem, ali imamo Prešerna radi, dobimo jecljave odgovore. Problem je to, če v šolski strukturi, kot je tista v Beneški Sloveniji – z dvojezičnim šolskim centrom – vidimo neko luč in neki izhod iz krize! To je po mojem mnenju problem!

Zato naj mi bo dovoljena še zadnja misel: naša šola bo taka, kot jo bomo mi sami hoteli! Šola bo izraz nas samih: toliko bo življenjska, kot bomo življenjski mi sami! To-liko bo znala krepiti samozavest, kolikor bomo mi znali ob njej korakati samozavestno in z zravnano držo. Toliko bomo v sebi imeli sveže krvi, kolikor bomo mi sami, naše družine in vsa naša organizirana skupnost znali obnavljati svoje vrste.

V roke moramo vzeti pogum, obleči moramo plašč vztrajnosti in predvsem ... izbirati sami! To pravico pa ima samo tisti, ki ima svoje slovenstvo rad in ki ga zna

postaviti na vrh top lestvice svojih idealov.

Drugi pa naj raje molčijo!

Igor Švab

Kultura naša vsakodnevna spremljevalka

Govor na Prešernovi proslavi v Peterlinovi dvorani 7. februarja letos

S poštovani, dovolite mi, da se najprej iskreno zahvalim organizatorjem nocojšnje Prešernove proslave, ki so me zaprosili, naj na njej nastopim kot slavnostni govornik. To si štejem v veliko čast, saj je običajno, da ob tako pomembnih priložnostih spregovorijo ugledne osebnosti na področju kulture, sam pa sem trenutno le predstavnik civilne družbe, ki se poleg tega ukvarja s politiko in dobro vemo, da se politika in kultura včasih tudi ne ujemata.

Kultura je bila vedno in je še danes izjemno pomemben dejavnik družbe. To je nenazadnje razvidno iz same besede, ki izhaja iz latinskega izraza *cultura*, po glagolu *colere*, ki pomeni "gojiti" in se torej nanaša na oblike človeške dejavnosti in simbolične strukture, ki taki aktivnosti dajejo svoj pomen. V najširšem pomenu označuje izraz kultura vse produkte oz. dejavnosti posameznika, skupine ali družbe. Antropologi se z izrazom "kultura" najpogosteje sklicujejo na univerzalno človeško sposobnost simboličnega razvrščanja, kodificiranja in sporočanja izkušenj in prav to so dolgo imeli za opredeljujočo lastnost človeka. Zato lahko trdimo, da je kultura "način človekovega življenja v skladu z njegovimi prepričanji, jezikom in zgodovino". Iz tega seveda sledi, da je prav kultura spremljala razvoj človeštva in civilizacij, saj poznamo staroegipčansko kulturo, starogrško, starorimsko, kulturo srednjega in novega veka, tja do današnjih dni.

Francoski pisatelj Victor Hugo je nekoč dejal da je "glasba hrup, ki misli", s čimer je mislil na kulturo kot na glasbeno zvrst razvoja. Da ne govorimo o kulturi umetnosti in slikarstva, ki ponazarjata in spremljata človekovo življenje, ali pa o kulturi kot literaturi, ki nam s pisano besedo prav tako poustvarja človeško življenje, čustva, hotenja in svoje dostojanstvo. Celo pokojni papež Janez Pavel II. je stalno zavzeto ponavljal, da je kultura ena od poti do evangelizacije, torej pojav, ki pomaga verski rasti in življenju v Cerкви. Skratka – kultura je v svojem bistvu pomembna geneza za rast, razvoj in obstoj človeka, naroda in narodnih skupnosti. Da je prav kultura bistveni element družbene in osebne rasti, so spoznali tudi ideatorji totalitarističnih režimov prejšnjega stoletja: mar ni

fašistična oblast ukinila slovenske šole, prepovedala uporabo slovenskega jezika v javnem življenju in celo v Cerкви? V tistem žalostnem in mračnem obdobju naše zgodovine je gorel Narodni dom, zločinski roki je uspelo ustaviti plemenito in ustvarjalno srce goriškega rojaka, glasbenika in skladatelja Lojzeta Bratuža, mladi fantje so na bazovski gmajni padli pod streli fašistične milice. V imenu ljudstva je posebno fašistično sodišče obsojalo na smrt in visoke zaporne kazni ljudi samo zato, da bi zatrlo in uničilo slovensko kulturno in torej človeško prisotnost. Še danes okolju, v katerem živimo in delujemo, ni vseeno, kaj delamo, saj opažamo premalo spoštovanja do naše slovenske narodne skupnosti. Čeprav je pred nekaj tedni italijanski predsednik Giorgio Napolitano izjavil, "da je slo-

Pogled v Peterlinovo dvorano (foto KROMA)

venska manjšina najpomembnejša manjšina v Italiji"; čeprav marsikateri trdijo, da so odnosi s sosednjo Republiko Slovenijo na izredno visoki ravni, če ne odlični; čeprav tržaški župan Roberto Dipiazza izjavlja, da je prijatelj Slovencev in da ga Slovenci imajo radi, je odklonilen odnos do vsega, kar je slovenskega, krojil usodo naših krajev in se globoko usidral v čustvih tistih, ki niso dovolj pozorni in odprti, da bi jih naša kulturna dediščina iskreno zanimala, celo bojijo se je, kot da bi jih ogrožali. Tako ostaja Trst v uradnih dopisih in napisih samo Trieste, pa tudi škedenjski etnografski muzej ne more dobiti svojega slovenskega naziva na cestni tabli in tudi splošni urbanistični načrt z novimi gradnjami globoko posega na ozemlje, kjer živimo Slovenci. Prav v takih nenaklonjenih okoliščinah spoznamo, kako lahko kultura postane most, ki na naraven in prijazen način in ob vzajemnem spoštovanju jezikovnih in drugih razlik izoblikuje kulturo sožitja. Tako je lani poleteli na osrednjem tržaškem trgu lahko uspešno, globoko in v pravem duhu zaživel koncert Riccarda Mutija, tako se je zgodila predstava Pahorjeve Nekropole v gledališču Verdi, v duhu Evrope narodov in narodnosti.

Spoštovani,

živimo v državi ali lahko rečemo, da smo državljani države, ki si je v svoji temeljni zakonski listini zapisala sledeče: "Republika pospešuje kulturni razvoj ter znanstveno in tehnično raziskovanje, ščiti naravno okolje ter zgodovinsko in umetniško dediščino države". Gre za 9. člen Ustave italijanske Republike. Do tu vse lepo in prav. Podatki Mednarodne organizacije za razvoj in sodelovanje pa razkrivajo, da Italija izobraževanju namenja le borih 4,5% svojega notranjega bruto dohodka. Samo Republika Češka potroši manj, se pravi 4%. Srednja vrednost stroška za izobraževanje v

Igor Švab (foto KROMA)

državah članicah te organizacije je okrog 5,7%, a obstajajo tudi države, ki izobraževanju namenjajo več kot 9%, na primer Islandija in Danska, ki so po obsegu in zgodovini manjše od italijanske. Po podatkih Ministrstva za šolstvo in državne direktije civilne zaščite bi Italija potrebovala najmanj 13 milijard evrov, da bi šole prilagodili evropskim standardom. Več kot 40% šol sploh ni prejelo potrdila o statični uporabnosti in vemo, da je italijanski polotok potresno rizičen. Velika večina šol je bila zgrajena pred letom 1974 in od teh je bilo 40% zgrajenih med letom 1900 do 1940. Spraševali se boste, kakšno zvezo ima vse to s kulturo. Mislim, da je prav šola nekakšna zibelka izobraževanja in raziskovanja. Prav zato bi morala biti šola prioriteta pri dodelitvi sredstev, seveda ob razumnem varčevanju zaradi splošne gospodarske krize. V Italiji pa se prav pri šoli (in tu ne morem mimo ugotovitve, da pri vsem tem ni izvzeta niti naša manjšinska šola, ki je zaščitena po mednarodnih sporazumih) začne najbolj strogo varčevanje, z ukinjanjem celodnevega pouka, s krčenjem števila zaposlenih, številna ravnateljstev, itd.. Tako da

pridemo celo do paradoksa, da se samo zaradi varčevanja združujeta dva predmeta kot sta telesna vzgoja in verouk, za katera res ne vem, kaj imata skupnega. Zato se ne čudimo, če vsak dan beremo o študentskih protestih, ali pa žalostno gledamo, kako se podirajo arheološki spomeniki, ki so kljubovali tisočletjem in so bogata svetovna kulturna dediščina. Tak je, žal, danes pogled na kulturno plat italijanske države, v kateri se, kot je sam izjavil, zabava samo predsednik vlade, ki misli le na brhka dekleta in zabavo z njimi.

Spoštovani,

Slovenci smo majhen, a ponosen narod. »Lubi Slovenci! In Lube slovenke« – tako nas je nagovoril Primož Trubar, ki je s svojim Abecednikom in Katekizmom omogočil razvoj slovenskega knjižnega jezika in posledično bralno kulturo ter s tem narodu izročil izročilo kulturne, družbene in politične rasti. Zdravljico Franceta Prešerna smo izbrali za državno himno. Smo eden redkih, če ne morda edini narod na svetu, ki praznuje svoj kulturni praznik kot dela prost dan. Mislim, da si danes res ne moremo zamisliti generacije našega naroda, ki ob branju Prešernovih pesmi, Cankarjevih črtic, Župančičev pesnitev ter del mnogih drugih ustvarjalcev ne bi čutila globoke bolesi in tihe sreče, nepomirnjivega sovražstva do krivice in vroče ljubezni do pravice, ki ne bi videla v teh delih čez svet razpenjajoča se obzorja, ki jih more dati samo vera v človeka, vera v zmago človekovih dobrih moči. Mislim, da tisti, ki tega ne občutijo, niso na nek način Prešernovi sinovi, pa tudi ne blizu Slovincem! Česa takega si tudi ne morem zamisliti, ker France Prešeren s svojim bogatim pesniškim opusom stoji pred hladnimi in iskrenimi očmi tam, v svetli vrsti največjih pesnikov svetovnega človeštva. Njegove pesnitve so same po sebi – ne glede na to, da

so slovenske in so nam zato tako blizu- ena najbolj odkritih, najbolj žlahtnih izpovedi, ki jih je izpovedalo človeško srce. Pesnikovo srce je zapelo o njegovih ljubezni do sočloveka, naroda in človeštva, o hrepenjenju po dobroti in o razočaranju nad krivico in nasiljem, o osebnem in narodovem trpljenju, o upih in obupih, o burnem valovanju lastnih čustev ter misli.

Danes se Slovenci lahko zahvalimo vsem tistim kulturnim ustvarjalcem, ki so nam omogočili, da lahko dihamo s svojimi pljuči, da lahko pišemo in beremo v svojem jeziku. Z njimi smo napisali osebno izkaznico, ki jamči, da je naš slovenski narod sposoben živeti sam, suveren v lastni državi in v družbi drugih evropskih narodov. Tega se moramo vedno, če je potrebno tudi na novo spominjati, kajti preveč je stvari, ki jih imamo in s katerimi živimo. Njihovega obstoja pa se zavedamo le takrat, ko jih izgubimo. Mislim, da je prav kulturna ustvarjalnost naredila odločen in odločilen korak na poti oblikovanja narodne identitete in slovenske samostojnosti. Ne bi želel, da bi se prav v letu, ko Slovenci obhajamo 20. obletnico lastne samostojne države, ponovilo to, kar so prejštevlni kulturni ustvarjalci tudi v našem zamejstvu doživljali v letih totalitarne komunistične oblasti, ko so boj za demokratizacijo družbe in za svobodo izražanja plačali z bojkotom in z izolacijo. Vsako podobno obnašanje bi bilo sramota za državo, saj bi utemeljevala praznovanje svoje zgodovine na pozabi.

Umetnost, glasba in literatura so ustvarjalne sile naroda, zato bodimo upravičeno ponosni na vse svoje ustvarjalne genije.

Prav bi bilo, ko bi tudi slovenska država spoznala, da za ovrednotenje lastne identitete kulturni praznik ni dovolj. Lahko rečem, da se je Ljubljana kot svetovna prestolnica knjige prikazala na precej visoki ravni. Kaj pa Maribor, ki bo prihodnje leto evropska kulturna prestolnica, za katero je, kot beremo, država v kulturno infrastrukturo namenila le sedem milijonov evrov na 140 milijonov načrtovanih projektov. Ne more nam biti v ponos samo to, da je dograjen novi ljubljanski kompleks v Stožicah, ki je po svoje seveda koristen, saj mislim, da ni dopustno, da ob tem ni denarja za dokončanje prenove ljubljanske Opere ali da se še vedno razpravlja o načrtih za nove prostore NUK-a v Ljubljani.

Vzemimo kulturo kot našo vsakodnevno spremljevalko; razlagajmo si jo na več načinov, tudi v sozvočju modernega globalnega življenja; zamislimo si jo tudi kot zabavo, ki vodi človeka v skladnost s samim seboj. Nedvomno pa naj bo kultura Umetnost z veliko začetnico in eno od temeljnih gibal našega vsakdanjega življenja.

Hvala za pozornost, predvsem pa lepo praznovanje Dneva slovenske kulture.

V SLOVENSKA OBZORJA IN ČEZ

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da je ob glasovih, da se utegne vrniti na oblast v Sloveniji Milan Kučan, da bi rešil propadajočo levico, tednik REPORTER sestavil in objavil njegovo domnevno bodočo vlado, v kateri bi bil Janez Stanovnik minister za zunanje zadeve, Ertl za notranje, Šetinc za kulturo itd., Mitja Ribičič pa »minister za Slovence po svetu in pod zemljo« ...
- da je časopis DELO, ki se očitno lovi s svojo idejno-politično linijo (a ne mara vladnega predsednika Boruta Pahorja), zamenjal urednika rubrike »Pisma bralcev« v svoji sobotni Prilogi ...
- da je založba Slovenska matica ponatisnila III. del Spominov Frana pl. (nemško »von«) Šukljeta, dolgoletnega poslanca v dunajskem parlamentu in predzadnjega deželnega glavarja na Kranjskem ...
- da je Srečko Šarh, sin »narodnega heroja« v Pohorskem bataljonu Alfonza Šarha, na srečanju vojnih veteranov v Slovenski Bistrici zavrnil predlog, naj bi posmrtni ostanke borcev omenjenega bataljona s pokopališča v Gradcu v Avstriji prenesli z veliko domoljubno manifestacijo na Pohorje. Sicer visi nad tisto tragedijo skrivnost izdajstva, po kakšnem osamljenem glasu celo iz partijskih vrst (v bataljonu je bilo mnogo vernih ljudi) ...
- da so v vasi Bertoki v Istri odprli nov sedež Slovenske Karitas in da je pri slovesnosti govoril tajnik te katoliške dobrotelne organizacije Imre Jerebic, sedež pa blagoslovil koprski pomožni škof dr. Bizjak. Pri nastajanju tega središča se je vas tako angažirala (15 posameznikov je v treh mesecih opravilo 1900 ur prostovoljnega dela), po odprtju pa že toliko pomagala potrebnim, da je častnik ljubljanskega DELA Boris Šuligoj v svojem poročilu govoril o tistem središču kot o »čudežni« hiši ...

Ana Balantič

Moja poletja

Novela, priporočena na 38. literarnem natečaju revije Mladika

V en iz mesta me potegne sleherni dan, tja gori po prontarskem klancu, bliže soncu. Iz mesta, tako strnjeneja, da sosed sosedu skoraj vidi v lonec, kjer poletna vročina in razbeljeni asfalt posrkata še zrak za dihanje, gor, na tisto stran, kjer svoboden najlaže z očmi pomešaš po kotlu, vtisnjenem med hribe.

Ob živi meji, ki se ji zaradi skrbne nege leta sploh nič ne poznajo, prisopiham do Pelhanove hiše, ki stoji prislunjena v grič kot majhen škratelj sredi skrbno negovanega cvetja, peščenih poti in zelenega tepiha pod sadnim drevjem. Vse je tam na svojem mestu kot v škatlici z dragulji in skoraj ne upaš stopiti malo v stran, da ne zmotiš tiste urejenosti skrbnih gospodarjev.

Le streha kuka na planoto, ki se razprostire na vrhu. Tam gori pa se je čas popolnoma ustavil. Le Smukova domačija in nekaj sadnega drevja še iz prejšnjih časov reže sončne žarke, drugo je ena sama gladka košenina. Na njej se odpre velikansko okno in pogled z roba plane v mesto, čisto drugačno, prehitro v novo življenje.

Počakam, da se za griče utopi še zadnje sonce in se večer levi v noč, ter mesto butne svoje številne luči v kobaltno nebo. Drugače kot včasih, ko je bila tam doli samo neznatna brljavost. Tu in tam na lesene kole obešene žarnice, ki so izpod plehnatih pokrovk stegovale dolge jezike svobode, bolj sebi namen in za dober spanec. Znova in znova ta pogled prikliče preteklost, ki jo je še vedno nekaj v mojih spominih, še več pa daleč pred mano v zgodovinskem zapisu.

Tega je že dobrih petsto let, ko so se vse naokrog razprostirali neprehodni gozdovi, gmajne in tišina. Le v strme, nedostopne robé vzdolž reke, ki ji pravimo Idrijca, so zašli ubežniki, ki so prestopili prag zakona tolminske in oglejske gospode, se tam poskrili in s časom zaživel svoj rod. Tu zgoraj pa, kjer se vojskarska planota s svojih tisoč metrov odseka v kotel, se je zgodila živosrebrna lesketajoča sreča ali nesreča, natočena na dno lesenega škafo, ki je zarisala novo naselbino na zemljevid dežele Kranjske.

Danes temu kraju pravimo mesto. Ampak to mesto je le pokrov nad tistim pravim življenjem, ki je vrelo v temnih globinah, med škrtati in resničnostjo, med znojem in odrekanjem, med utesnjenostjo in svobodo idrijskih rudarjev.

Lepó je, ker je bilo njihovo, ker je naše, ker bo za jutri. Počez med Kobalovimi planinami in Smukovim gričem ga je le za dober streljaj. Če gledaš od tam, se ti zdi, da bi se, postavljen v tisto gošo hiš na sredini, razprostrtih rok lahko dotaknil obeh bregov. Ta kotel, le na dolnji strani toliko počen, da lahko odtekata voda in cesta. Tja notri še sonce bolj od strani čez Tičnico škili na strehe. Sploh pozimi se raje upre ob Kobalove robé. Na tisti trani pa se je, drugače kot na tej, čas z vso ihto pognal naprej.

Kljub temu da narava ni skoparila z nenehnim opominjanjem, da se preveč šari po njeni intimnosti, je mesto živelo dalje. Razdejanja, ki so ga takoj po koncu druge vojne po njem tako nesmiselno trosila zavezniška letala, nad domnevnimi nemškimi gnezdi, so se počasi zavijala v pozabo. Kakor pomlad prisili k novi kalitvi, so ljudje kljub revščini poganjali na novo. Kot bi hoteli novim bitjem čim hitreje, dokler je čustvo še toplo, pokazati, kako je biti svoboden.

Tam v Prontu pri Pelhanu so se po vojni v spodnjem stanovanju s kuhinjo, majhno sobo in kamro, kjer se je dan pretikal le skozi dvoje oken na čelni strani, stiskali moji predniki. Ko je bila za mojima staršema že vsa kalvarija druge vojne, pa je radovednost mene prinesla na svet v najbolj vroč poletni dan, na svetega Jakoba. Krošnja je bila takrat na vrhuncu in mehkoba trave se je spreminjala pod vročimi žarki v krhko posušeno mrvo. Sladkasti vonj je še bolj zgostil pripeko in skozi odprta okna silil v kamre. Pelhanov pob, ki je bil komaj zlezal v deveto leto, je tisti dan okrog hiše zvedavo vlekel na uha. Še danes pove in nagajivo pomežikne, kako je slišal, ko je babica pomagala pri porodu. »Le pritisni, saj se že vidijo nogice!« je slišal skozi odprto okno in kmalu sem v poletni dan prvič zajokala.

Še majhno kričavo štručko so potem starši odnesli, le za nekaj sto metrov strmega klanca niže, v nov, precej večji dom, v Bizjakovo hišo. Gospodar-

ji so bili do gostov ponavadi zelo ostro nastrojani. Tukajšnjega lastnika je pobrala vodenica in njegova hči Hanca je zagospodarila s svojo betežno mamo nad dvema stanovanjema. Bila je samska in kot kruh mehkega srca.

Tako sem v spodnjem najemniškem stanovanju na tisti kmečki peči pretolkla otroštvo z vsemi zapovedanimi otroškimi boleznimi in igrarijami in kanal pred vhodom, ki ni odnašal le deževnice in gospodinjiskih odplak, se je tudi meni večkrat podstavil.

Vedno so pravili, da so pazili name, ampak je bilo preveč živega srebra v meni. Zato ni bilo meni in domačim nikoli dolgčas. Če drugega ne, je kuhinja v žeknu pod pečnico vedno skrivala najlepša polena, ki so se tako lepo skladala v razne stolpiče in tja me je ustvarjalna žilica spravila za dolgo. Po obvezni šalici projevke z mlekom in v njej namočen kruh za večerjo, so bili to najlepši zimski utrinki, ki so mi ostali za vedno. Regljanje babičinih klekeljnov ob topllem štedilniku in pručka za podstavek mojim mojstrovinam. »Jel, da ne boš skurila ta gladkih polen,« sem jo vsakič opomnila, ko je segla v žekno po nova.

Poleti pa sem jo najraje po kosilu pobrala na vrh k Bizjakovim, na leseni gank, pozimi pa na divan pred peč, kjer je bila Hanca vedno pripravljena na mojo zvedavost in me je razvajala. »Pustite jo, saj je pridna!« je ugovarjala mojim, ki so se delali, kot da jim je nerodno, zaradi moje nadleže. Pa tista omarica, ko me je peljala v sobo, ki je v predalu vedno skrivala sladkarije. Tako rada sem čim večkrat šla tja notri.

Če ne drugače me je razvajala s punčkami. Cela plejada se jih je zvrstila v tistem času in celo sorodstvo ni skoparilo z njimi. Vendar vsaka nova naj bi bila za dolgo, sem vedno znova sklenila sama v sebi. A kaj, ko se jim je najprej poznalo na nosu. Vsak padeč jih je bolj omajil in izpod glazure se je cefrala papirnata kaša. Elastika, ki je vlekla ude skupaj, je popuščala, da so kar tako začeli bingljati vsaksebi. Od nenehnega zategovanja so pa še kovinske sponke popustile. »Jel, da je že za v smeti?« sem najprej preizkušala babičino potrpljenje, potem pa še Hančino. »Saj ti vse zgori pod rokami!« je bil večen očitek mojih bližnjih. Življenjska doba mojih igrač je bila veliko prekratka. Treba je bilo vsemu priti v notranjost in ti eksperimenti so bili ponavadi uničujoči. Vendar sta mi potuho vedno dali Hanca in njena mama.

Radovednost mi je pa sploh vrtela jezik. Tudi dlako iz jajca bi izvlekla, če bi me pustili razglabljavati. Vse sem videla, povsod vtaknila nos.

Sirena, ki je bila stalna spremljevalka vojne, je še po njej na ljudi delovala moreče, kadar je zatulila, iz ne vem kakšnega vzroka, tam od rudniškega šohta in še druga, bolj za pritrditve prvi, iz gasilnega doma.

Beseda »bomba«, vzeta iz ne vem kje, je z vso težo ovešala moj zrak. Jaz otročji firbec, ker nisem imela pojma, kaj je to, sem samo spraševala, kakšna je bomba, pa so mi rekli, da črna. Kazala sem na ožgani tram tam za hišo, če je taka. Na tisto kimanje mi je šele kasnejši čas prinesel odgovor.

Da ni bil tram, da je bilo nekaj temačnejšega, krvavečega, ki sem mu bila dorasla šele leta pozneje, ko dotolčena cerkev svete Barbare na placu ni več razočarana stokala nad povojno neumnostjo, ko ni bilo od nje niti ruševin in so tudi njeni zvonovi utihnil, kdo ve na kateri fronti, uglaseni na zvoke granat.

Kot bi trenil, sem najprej ušla plenicom, nato virusom in šola je pritisnila z vsemi zahtevami in odrekvanji. Tiho sedenje in prekrizane roke na hrbtu. Sošolec Drago zraven mene je nekoč prekasno dvignil roko in lužica se je zasvetila pod njegovim stolom. Muzanje so ukrotile učiteljčine tolažilne besede in vikati da jo moramo, je dejala. Mojo babico in deda so njuni otroci tudi vikali. Tako je babica ukazala, ko je bila družina pod Italijo izseljena v Srbijo, češ: »Kaj bodo rekli tam doli, da smo Slovenci tako na grobo obtesani?« Ta navada jim je ostala tudi po vrnitvi, le jaz sem babico enostavno tikala. Moja teta je nekoč vzrojila: »Če moramo mi vikati mamo, jo boš pa še ti!«

Trmasta kot vedno, sem se ji uprla in za kazen me je zaprla v drvarnico zraven kuhinje, ki je zaradi zbitih ilovnatih tal oddajala toliko mraza, da si še sredi poletja v njej komaj zdržal dalj časa. Zato je bila tudi shramba za prvimi vrati na levo kot hladilnik. Vedno sem se bala tiste notrine. Le če je bil še kdo zraven sem hlastnila v mrak. Ko sem morala po nujnih opravkih na leseno stranišče na štrbunk, ki se je sramilo čisto na koncu v levem prizidku, sem puščala vedno vrata na stežaj odprta. Zdaj pa taka kazen za nič. Dokler je majhno okno še puščalo nekaj dnevne svetlobe, sem sedela na tistem velikem plohu, sredi katerega je bila pokrita odprtina. Potem ko je začela tema zbadati strahove v moj hrbet, sem ritensko rinila k vratom in se začela kisati. Kot nalašč ni nikogar prijelo na nujno potrebo, da bi mi njegova bližina omilila stisko. »Jel, da mi ni treba reči vi?« sem kriče ponavljala.

Da sem imela temo na očeh, da me v hrbet ni bilo strah, da so bili moji za njim, sem se naslonila

na zaprta vrata, ki so skozi goste zavese puščala medel odsev svetlobe. Babica je le nekaj zamomljala, kot da se poteguje zame. Tetina neizprosnost je bila močnejša, čeprav jo je tudi moja mama prepričevala, da nima smisla, sem ostala zaprta, dokler ni ded prišel domov in med babnicami naredil red. Babico pa sem še naprej tikala in bili sva prijatli.

Moja poletja v Prontu so bila nekaj posebnega. Ko se je nad vrtovi mučilo sonce, so ostajale hiše hladne, razen podstrešnih kamer, kamor se je v zapajčevinjenost nagnetlo še poletje. Kar ne morem, da ne bi omenila teh prostorov, tako so se mi vsesali v možgane. Koliko je bilo neraziskanih zakladov, ki so se tam notri kopičili leta in leta. Pri Janjini prababici Grudnovki in babici Talči, ki sta imeli krojaško delavnico, je že zato imelo kaj biti.

Z Janjo sva nič koliko popoldnevov tam notri delali inšpekcijo. Ampak najprej se je bilo treba preriniti skozi tisto goščno zašarjenost, ki se je samo zakladala, dokler ni prišla do vrat. Potem pa so leta marsikaj odložila še zunaj na gank, ki je tekkel vzdolž kamre.

Najtemnejši koti so bili najbolj mamljivi in tudi najti je bilo kaj. Predevali sva tisto in bila na koncu vedno celi za v škof. Mama je bila huda, Grudnovka se je pa samo zasmejala in nama naslednjč dovolila v ponovno raziskovalno ekspedicijo.

Kjer že stoletje ni nihče pogledal v črvive okovane skrinje, ki so jih kdo ve katera dekleta z balo prinesla k hiši. V njih je bilo oblačil, okrašenih s čipkami, že stokrat iz mode in najedenih od moljev. Kljub močnemu zaudarjanju po naftalinu so te trdožive živalice opravljale svojo uničujočo nalogo.

Povsod so se valjali šerlenci – lončene oljne posodice. Kdo ve komu naj bi prazne še kdaj svetile in kdo je bil pri hiši tako bolan, da so bile škatle polne raznih injekcijskih stekleničk. Čudili sva se, kako so lahko tako neprodušno zaprte z gumijastimi zamaški pa prazne. Kako je vsebina kar tako izpuhtela, saj se sploh niso dale odmašiti. Ko je moja noga kasneje potrebovala prvo injekcijo in je sestra zapičila iglo v gumico na zamašku in iz nje posrebelo tekočino, mi je bilo vse jasno.

Postelje, ki jih je v njihovih najboljših časih mizar izoblikoval s takim umetniškim navdihom, kot bi hotel, da nanje najprej leže njegove duša, so se črvive naslanjale na zid in njihove zarjavele, pretegnjene mreže so te posule s prahom, če si se obregnili vanje. V lesenih šatuljah z več predalčki so se valjale broške, ki so že izgubile plemenito sredico,

in očala z razbitimi stekli, brezzobi glavniki in polomljene koščene lasne igle »harnodlni«, ki so se nekoč zabadale v mehke svilnate frizure.

Srebrne ribice so se splašile, kadar sva odpirali kartonsko škatlo, polno starih porjavelih fotografij, iz katerih so gledali mrki obrazi. Še otroci na njih so pozabili na smeh. V snope zvezane stare italijanske revije, s pocukranimi ženskimi obrazi in z briljantno polizanimi moškimi frizurami na reklamah za to in to, so bile naložene v predalu komode, ki se je od njihove teže komaj dal izvleči.

V drugem so bile žepne ure na potemnelih verižicah, ki so se v svojih najlepših letih bahavo nosile na moških telovnikih in so že kdo ve kdaj pozabile meriti čas, moda pa jih je zavrгла med staro šaro.

Skoraj do kraja ošiljenim tintnim svinčnikom, ki jih je bilo le še za nekaj besed, se je videlo, da jih že dolgo ni nihče oslinil. Ti so delali družbo napol popisanim zvezkom v italijanščini. Na steni, ki ji nisi več mogel določiti barve, med dvema vegastima oknoma, ki sta špegala na lesen gank, je ves klavrn visel portret vojaka na konju, na katerega je kdo ve kateri lastnik nalepil svojo fotografijo, z letnico 1872, pod katerim se je zlatil napisl VIVAT AUSTRIA.

Enakega je imel moj ded pod gradom, obešenega nad kuhinjsko mizo, ki naj bi bila zapuščina njegovega očeta. Tisto, kar je tako pijano viselo zraven, je bilo nekoč zrcalo. Baročnemu okvirju se je še poznala pozlata, le črvi so bili pregosto naseljeni pod njo in se je prenekatera izrezljana vrtnica že vdala. Ko si se pogledal vanj, so črne razjede na steklu sramežljivo skrile tvojo podobo.

Na okenski polici je ležala celo vaga. Umetelno izdelan kovinski podstavek z dvema medeninastima krožnikoma, ki sta se v svojih najboljših časih, vsak s svojim prirastkom v obliki gosjega vratu z ostrima iztegnjenima jezičkoma, pomerjala med sabo. Zdaj sta pozelenela medenina in rjasto podnožje vagala le še čas in pajčevino in jezička, kot da sta skregana, ker se je eden od krožnikov upogibal pod kovinsko škatlo s podobo deklice in kužka na pokrovu. V njej so zarožljale majhne uteži. Česa vsega stanovalci niso zavrgli, da je polnilo prostore in zbuvalo domišljijo. Tega je bilo za več poletij raziskav in medve sva do potankosti opravili inventuro.

Pri Grudnu so imeli celo vrtno uto – lushaus smo mu rekli. Narejen s poševno prepletenimi zeleno prebarvanimi letvami in piramidasto streho. Ves obraščen z viniko, da je bilo v njem vedno temačno, je stal na koncu poti, ki je strmino zraven hiše razde-

ljevala na zgornji in spodnji vrt. Z mizo na sredini in klopni ob strani je bil že kdo ve kdaj nazaj pravšnji kraj za nedeljski počitek in ljubezenske zmenke. Nam je pa služil za igro, kadar niso odrasli tiščali vanj. Talči, sicer že dvakrat vdova in še v najlepših letih, je večkrat dobila kakšen obisk, ki ga je bilo treba skriti pred radovedneži.

Takrat je pa Tone, ki so ga imeli tako zaradi lepšega – za hlapca, da je kaj postoril okoli hiše, zrogovilil in nas spodil od tam z vso igrarijo vred. Bil je drobne majhne postave, knap, vedno samski, malo bolj počasen, vendar gospodinjam vdan, da je le imel streho nad glavo. Tako si je tudi pokojnino prislužil v rudniku. Okoli Grudnove hiše se je vedno nekaj šušljalo. Toliko ljudi je šlo skoznjo, da je bilo vedno dovolj materiala za brušenje jezikov. Ali je kaj na tem, bi vedli povedati le ti zmatrani zidovi, ki se še vedno upirajo zobu časa.

Pravili so, da je bila Talči svoji mami Grudnovki vedno le za pušlec. Bolj živahne narave in šivanje ji ni preveč dišalo. Tudi na lastno hčer ni delovala preveč vzgojno, zato se je njenemu možu, ki je bil prav tako žnidar, tam marsikaj zdelo narobe. Ko sta bila njuna poba Renato in Franko že šolarja, je vse skupaj pospravil in se skupaj z družino preselil k morju. Na stara leta, ko je hiša že čisto osamela in je tudi Talči izgubila svoj lesk, je vzela Toneta za tretjega moža. Tudi njega je preživela in tako prišla do lepe pokojnine.

Pa ni bil samo »lushaus« tisti, ki je vlekel vase. Če je le bila prilika, sem Hanco nahecala, da sva tudi na njenem podstrešju imeli revizijo. Ja, podstrešja so bila res moja slabost. Kot psu vržena kost.

Slamnaty bidermajerski klobuk, okrašen s cvetjem in pajčolanom, tistega sem si smela kdaj pa kdaj nadeti za v maškare. Potuhnjeno se je skrival v eni od skrinj v podstrešni izbi. Žal mi je bilo, da nisem živela v času, ko so gospodične še nosile tako okrasje. Pa sem morala paziti nanj, ker še po tolikih letih ni verjela, da nekdanjih lastnikov hiše, ki so med vojnama seveda odšli po svetu, ne bo več po tisto kramo.

»Kaj še, le pusti pri miru, pa če enkrat njihovi otroci vprašajo po zapuščini?« jo je preganjala poštenost. Ampak kdo bi se sploh še spomnil tistega slavnatega stoletnika, trdih moških usnjenih gamaš, ki jih je že prevlekla plesen, in ostale zaprašene krame?

Železna posteljna zadnja končnica sivozelenkaste barve je tudi rjavela tam za skrinjo, okrašena z lepim secesijskim vzorcem in petrolejno svetilko iz smaragdno zelenega stekla, ki mi jo je Hanca kasne-

je le dala. A kaj, ko so jo po moji zaslugi kmalu bile le še črepinje.

Bizjakovo podstrešje je zraven izbe imelo rauh kamro, kjer so včasih okajevali meso. Če si odprl tista vrata, je grenko zasmrdelo po katranu, ki se je svetil po stenah. Tam okoli med tramovjem pa so bile vseh mogočih oblik in velikosti nametane ptičje kletke. Njen oče je bil strasten ptičar. Vse kletke je imel baje napolnjene s ščinkavci, siničkami in ne vem še s čim. Ko je moj ded Franc še bival pri njih, sta imela za rešetkami celo škorca in ga naučila žvižgati melodijo Naprej zastava slave. Verjetno si je ptič z neprestanim prizadevanjem, ustreči ječarjema, prislužil svobodo, ker je bilo v tistih časih kar nerodna zadeva, če bi ga slišala neprava ušesa.

Seveda jaz ne bi bila jaz, če ne bi hotela vse vedeti, kako se lovi ptiče. Pa mi je Hanca dopovedovala, da na limanice. Kaj so limanice, iz česa, kje dobiti tako lepilo, kam se nalepi? S tem sem jo preganjala lep čas. Pavle, ki je imel vrt v bližini, mi je pa nagajal, da moram ptiču natresti sol na rep, da se bo ujel. Ko mi le niso mogli vsega dopovedati, je pa splahnelo zanimanje in se je pritaknilo kaj drugega.

Hančin maček, ta je pa znal loviti! Tako ga je lepo pobožala in mu nalila mleka, ko ji je na gank prinesel pokazat ulovljeno miš. Ampak ni ostalo le pri miših. »Všč, ti grdavš ti, boš spustil!« mu je zapretila, ko se je mimo nje zmuznil z visoko vzdignjenim repom in v gobcu držal že na pol oskubljenega ptiča.

Zapodila se je za njim, misleč, da mu bo ubožčka iztrgala in dostojno pokopala. Vendar tisti njen »všč« ni nič zalegel. Le nekaj perja je potem ležalo za voglom in tako trapasto nedolžen pogled nad obliznjenim smrčkom.

Tigrasta zverinica se je prav potuhnjeno smukala tudi doli na klancu pod Pergom. Verjetno jo je privabljal ptičji ščebet, ki je prihajal iz dupla enega od dreves akacijevega drevoreda. Enkrat, ko sem prišla iz šole, je bilo tam vse tiho in zagotovo je bil temu kriv lumparski maček, ki se je tudi nehal smuliti tam okoli. Nekoč, ko Hance ni bilo doma in se je ta pod rožnim grmom spet pripravljala na svoj ubijalski naskok, sem šla, ga pograbila in odnesla gor v shrambo. Ne vem, kaj me je tisti trenutek popadlo, sveta jeza pač. Nič mu nisem žugala, le vrgla sem ga skozi okno, ki pa na srečo ni bilo visoko, da bi gospodič lahko kaj naredil, le nekaj vzgojnega nauka naj bi mu ne škodilo. Tistih njegovih devet življenj je itak takoj oživelo in doli med koprivami se je postavil na vse štiri. Še cmevknil ni, le ulil jo je k sosedom novim

lumparijam naproti. Seveda danes nisem nič ponosna na to dejanje in člani društva proti mučenju živali bi mi že dali, Hanca, če bi takrat zvedela, pa tudi.

Takrat pa sem bila skoraj prepričana, da mu je tisto šlo do živega. Lump ni več nosil Hanci kazat ubogih ptičev. Še od miši je bilo včasih najti le kakšno posušeno kožo pod podstrešnimi štengami. Najraje se je plazil okoli dimnika, kjer mu je pred nosom škripajoči kovinski petelin vzbujal ne vem kakšne slasti ali se mu je pa samo zahotelo višje izvidniške točke.

Nekoč sva s Hanco ugibali, ali bo skočil s strehe, ko je prišel čisto do žleba, malo postal, kot bi se hotel oddahnuti, in že čisto pripravljen na skok, je odtacal nazaj do dimnika na premislek. To je še nekajkrat ponovil, nazadnje ga je tisto, kar je bilo tam spodaj v vrtu tako mikavnega, le pognalo s strehe. Samo zapihalo je zravam žajbljevega grma in voluharju je odpela zadnja.

Tudi mene je bilo povsod dovolj in hitro. Vsi so mi dejali, da bom nekoč za vogalom srečala samo sebe. O ja, saj me je tudi ustavilo. Posebno ovinek na klancu, ki ni dopuščal moje brzine in me je večkrat odložil ob škarpo, da je potem še mama lahko pridala svojo birmo za lon, namesto da bi mi povila omajeni kolena. Pa modras, ki si je svoj popoldanski počitek umislil ravno na sredi ovinka, da ga je zaradi mojega kričanja sosedov Tone z lopato precepil na pol in zakopal zraven škarpe. Kaj pa vem, morda je bila le smokulja. V glavnem, bila je nevarnost.

Še dolgo nisem bila sigurna, da se ne bo kdaj katera od polovic potegnila od tam, in danes, kadar zaokrožim v tistem ovinku, mi mrzlo stopi pred oči tisti klopčič in njegov grob. Zgoraj za Grudново hišo me je nekoč ustavil plot, ko sem dlan nasadila na velik, zakrivljen, rjast žebelj. Takrat so pa verjetno doli v mestu mislili, da klanec nekoga deva iz kože in lavor je bil poln krvi, ko se je babica šla zdravilca. Če se ne bi ujčkala pri Hanci, bi verjetno pa še od mame dobila kakšen žegen, za neposlušnost.

Ampak tista obveza je potem delovala tako nobel, ko so sošolci spraševali. Na zaceljeno rano, katera sled je ostala do danes, sem bila ponosna, kot bi jo dobila v bitki pri Waterlooju. Tako je tudi z belim znamenjem na levem kazalcu. Še danes me trese, kot takrat, ko sem vanj zasadila srp. Zajci so tisti dan, ko sem si puščala kri na prstu, pohrustali manj sočne trave. »Nu a viš!« in še vse litanije, ki pašejo zraven, je dodal ata, ko nisem vedela kam z vso tisto krvjo, ki je ni mogel popivnati niti predpasnik in velike oči. Miril me je in mi kar on, domači

ranocelnik, na prst naložil trpotčeve liste in s povojem zahomotal ureznino. Drla sem se kot jesihar in nejeverno gledala tisto početje, ker mu sprva sploh nisem pustila blizu. Prst sem pa še potem povijala, ko ni bilo več potrebe, samo da ni bilo treba v šoli k telovadbi.

Takih in podobnih je premogel prontarski klanec, dokler se vse, prehojene od stoletij in zgrbljene vase, niso hiše počasi nehale upirati času. Prva se je spraznila Hančina. Pa toliko pozitivne energije je bilo vedno nakopičene v tistem zraku okoli nje. Le cestna svetilka je še vedno na istem mestu. Tista, ki je vse noči vdiralala skozi okno in razsvetljevala otroške sanje. To agonijo umiranja sem opazovala kar nekaj let. Oropana ljudi in notranjščine, je hiša k sebi najprej zvabila grič, da jo je podprl, potem pa še vsakršno sodrgo, od klošarjev, potepuhov do odvisnikov, da so se preganjali po njej. Večkrat sem si učinke takega početja ogledala od blizu. Morala sem notri in se še bolj napolniti z bolečino, ki bi ostala za dovolj dolgo. Leseni gank zadaj za hišo, vdolan pod napušč kot dolga temnorjava kamra, odprta po celi dolžini jutranjemu soncu, je bil poleti osrednji prostor vsemu dogajanju. Tako rada sem ga včasih poribala, da je dišal. Zdaj pa se je še z zadnjimi močmi upiral pritisku Smukovega griča, ki je vedno bolj lezel v hišo, kot bi hotel skriti sramoto, in vrt so prekrile koprive. Sredi Hančine sobe, ki me je včasih s tako mehko sprejemala vase, so se valjale od bog ve kje nanešene nagnite žimnice, ogorki in vse tisto, kar le domišljija lahko spravi skupaj. Spodaj v dnevnem prostoru za vrati, kjer je bilo včasih obešeno veliko ogledalo, za katerega se je zatikalo glavnike, pomembne dokumente, da so bili takoj pri roki, so bila prislonjena zdaj brez šip, že vsa zmahana vrata, ki so nekdaj zapirala kuhinjo. Na tleh so ležale preperete, usmrajene deke. V sobi, kjer se je tako skrbno čistilo in sem nekoč stričevi ženi Milki, ko je pometla samo okoli postelj, rekla, da mama pomete tudi pod njimi. Štorijo, kako sem se po moško odrezala pred njo, so mi seveda pripovedovali odrasli, ponosni, da je njihov froc ugnal takšno pametno.

Kjer sva z mamó tam gori pri oknu vsako leto krasili novoletno jelko, so visele na zmajanih okenskih okvirjih strgane cape kdo ve katerega amazanca in prazne steklenice, ki jih je nagib sobe zrolal pod peč. Le na vrtu ogromna grma vrtnic, ki sta bila tam že iz mojega otroštva in ob skrbni negi njune lastnice vedno v polni formi, sta še vedno silila svoje roza in rdeče cvetove čez škarpo. Kot da se ne mi-

slita nikoli posloviti. Ne zime ne čas jima niso mogli do živega. Šele jeklena pošast je naredila konec – prehitro, da bi jaz utegnila pobrati nekaj korenin in jih na novo posaditi.

Tudi z ognjem so jo hoteli ubogo hišo. Vsa saja-sta je nase spustila streho, rjastega petelina končno potegnila s tistega večnega prepriha in njene nabuhle stene so še bolj izrinile svoja trhla rebra izpod ple-snivega ometa. Ožgana okna so svoj trpeči pogled potegnili čez cel plac, do gradu, skozi Žabjo vas in se izgubila nad hribi, v katere se je vedno utapljaljo zadnje sonce. Za mogočno cipreso, ki jo je veter posejal na vogal vrta v mojem ranem otroštvu in je bila kot osamelec vidna po celem mestu, sem upala, da bo še dolgo krasila tisti klanec.

Ne, vse je šlo v maloro. Njena zdrava rast, lepota. Čeprav si je davno nazaj drobno seme našlo gnezdo ravno v tistem kotu in to z namenom, da bo za dolgo in nikomur v napoto. Pa je bilo, človeški objestnosti. Le izruvane ogromne korenine zdaj poliva dež in razkopava suša.

Da bi vsaj Hanca ostala ob meni in mi pokazala pravo pot!

Da bi vsaj zadišalo po topli kmečki peči in divanu pred njo, po večerih s toplim čajem, v katerega bi lahko obe potonili skupaj kocko sladkorja! Obema bi bilo morda boljše.

Ostal je le pogled na mesto in hribe, v katere se je vedno utapljaljo zadnje sonce.

POD ČRTO

Obletnica

Italija se pripravlja na praznovanje 150. obletnice ustanovitve poenotene države, vendar nič ne kaže, da bi pri vseh državljanih navdihovala enako visoke misli, kot bi se spodobilo za tak jubilej. V prvi vrsti pri pristaših stranke Severne lige, ki še vedno živi v srcih mnogih privržencev kot tista sila, ki naj privede do secesije od Rima. Razumljivo, da so se dela prostemu prazniku upirali industrijci, manj pa je opravičljivo, da si je pomišljala tudi ministrica za šolstvo. Medtem se Jug postopoma, vendar vedno bolj utemeljeno prepričuje, da je z uresničitvijo Garibaldijevega podviga prej kaj izgubil kot pa pridobil. V zadnjem času se je pojavila cela množica zgodovinskih publikacij in študij, ki ustvarjajo novo, nič kaj laskavo sliko o savojskem osvajanju polotoka in podrobno razčlenjujejo dogajanje v kraljestvu obeh Sicilij ob nastopu garibaldincev in po njem. Mit je zrušen: pravi pokoli, ropanja, inscenirani procesi, nečloveško ravnanje z ujetniki v koncentracijskih taboriščih, sistematično obubožanje dežele, ki ni bila tako zaostala, kot je uradna zgodovina

dokazovala poldrugo stoletje.

Od uradnega praznovanja so se brez strahu načelno distancirali Južni Tiroinci, ki nočejo praznovati zedinjenja, ker se jih to preprosto ne tiče, dobesedno tako. Sicer pa je praznovanjskih skeptikov v raznih plasteh italijanske družbe še veliko več, saj mnogim preseda obvezno frazerstvo, ki se mu italijanska retorika ne zna izogniti ob takih priložnostih.

Slovenska manjšina je dolgo molčala, potem pa je prišla do izraza naša prirojena nesproščenost, ki nam ne da, da bi dregnili v italijansko nacionalno občutljivost. Zato naša levica hote in načrtno pozablja, da imamo kup razlogov za kritične misli ob tej obletnici. Na to bi nas morala opozoriti če ne drugega deseta obletnica zaščitnega zakona, ki smo se je spomnili pred nekaj dnevi. Naše čakanje na ureditev odnosov z Republiko Italijo resda ni trajalo 150 let: toda Benečani in Rezijani so celih 135 let veljali za tujek, ki ga je treba uničiti, vsi ostali pa smo čakali več kot 80 let (na Tržaškem s srečnim zavezniškim pojavnim intervalom). In kaj vse se je zgodilo v teh desetletjih! Zdaj

smo vso svojo bojevitost izčrpali v samoprepričevanju, da je naš zaščitni zakon največ, kar smo lahko dosegli. Vsi soglašajo, da na Tržaškem nismo pridobili skoraj nič. Kar pomeni, da moramo za pridobljene pravice pravzaprav biti hvaležni anglo-ameriški upravi in ne napredni, demokratični Italiji. Toda pozabimo to in ne spravljamo vsega v en koš, dejstvo je, da se zakon, tudi tako nedorečen, kakršen je, ne uresničuje.

Letos bomo imeli ljudsko štetje in desničarji v Trstu se že pripravljajo na zasmehovanje naše številčne neobstojnosti. Ampak številke bodo dejanski, otipljivi, s podatki podprt dokaz o nadaljnji tihi asimilaciji slovenske manjšine. Kljub vsemu pa Trst postaja nezadržno vse manj italijanski. Zdaj se demografiji ukvarjajo s študijami, kdaj bodo tujci po številu prerasli domačine. To naj bi se zgodilo okoli leta 2070, ko naj bi v Trstu živelo 105 tisoč Tržačanov in prav toliko tujcev. Bržkone pa so pri tej študiji pozabili na dejstvo, da bo takrat v Trstu verjetno že manj kot 150 tisoč prebivalcev sploh, ker bodo domačini v glavnem že pomrli, tujci pa ne bodo imeli tu kaj iskati.

Peter Merku

Moje življenje v Nemčiji

XXIV. Dobavitelji srca

Med drugo svetovno vojno je Jud Erik Blum utegnil zbežati iz nemškega transporta s pomočjo bosanskih partizanov in se jim je iz hvaležnosti pridružil. Tito je spoznal v njem izrednega strokovnjaka, zato mu je po vojni naročil, naj ustanovi v Sarajevu univerzo ter industrijsko podjetje. Po nekaj letih je uspešna univerza, na kateri so predavali profesorji, ki so prej študirali na ljubljanski in drugih jugoslovanskih univerzah, oskrbovala na novo ustanovljeni veliki koncern Energoinvest s sposobnimi inženirji.

Marca 1973 nas je gospod Đurđević iz našega geografskega predstavništva Generalexport informiral, da pri Energoinvestu želijo vzpostaviti stike z nami, ker jih zanimajo naši aparati. Tako sem 20. marca imel v Sarajevu prvo enodnevno srečanje s tremi inženirji Energoinvesta: Ahmedom Bajtarevićem, Fatihom Imamovićem ter Zijom Pasićem. Ko je prvi naslednjega leta zapustil tisti oddelek, je postal moj novi delovni partner Zdravko Jurić. Z vsemi bi še danes bil v stikih, ko ne bi leta 2005 preminil ne izključno strokovno dobri prijatelj Fatih.

Za dobavo aparatov zaščitne tehnike je vsaka jugoslovanska republika imela dobavitelja srca, kar je odviselo od tega, kje je v inozemstvu delala večina njenih izseljencev. Slovenci so na primer imeli najboljšo stiko s švedsko firmo ASEA, Hrvati s švicarsko Brown-Boveri, Srbi najprej s francosko Compagnie de Compteur, nato s francosko Slumberger, Bosna pa z vsako po malem. Energoinvestu je kmalu uspelo razviti lastne aparate za prenos in dobavo električne energije. Gradil je transformatorske postaje in daljnovode do 66 kV napetosti, če me spomin ne vara. Začeli so razvijati in preizkušati enostavne zaščitne aparature. Distančne in diferencialne zaščite, kakršne zahteva nivo 66 kV, so pa morali uvažati in vgraditi v kovinske omare, na katerih je bilo vidno

ime dobavitelja, se pravi Energoinvesta. Svoje proizvode so kot pripadniki politične voditeljice držav tako imenovanega tretjega sveta veliko izvažali prav tja. Zato se razne evropske firme niso strinjale s tem, da bi njihovi proizvodi dopolnjevali omare, ki so nosile drugo ime. Vprašanje, ki so mi ga ob prvem srečanju postavili, je bilo: bi se Siemens s tem strinjala? Kaj naj odgovorim? Iz katerega vidika? Kot nemški ali kot slovenski državljan, ko pa nisem bil ne eno ne drugo ... Zmagalo je srce: »Kaj je boljše, pošiljati ljudi delat v Nemčijo ali uvažati aparate, ki bi nudili delo Bosancem doma? Vi lahko montirate naše aparate v vaših omarah in obdržite napis Energoinvest, saj je za specialiste jasno razvidno, da so integrirane aparature nemške proizvodnje. Ožičenje je vaša stvar, saj ste mi dokazali, da ga obvladate!« Obrazi so se jim zjasnili in s tem se je začela kooperacija, ki je obrodila neslutene in nepredvidljive rezultate. Siemens je tako postala za Bosno dobavitelj srca.

Potrebno je pa bilo usposobiti njihove projektante, zato da bi znali razbrati simbole v naših načrtih ter jih prenesti v svoje. To je šlo najlažje v sklopu skupnega projektiranja. V ta namen se je začela intenzivna izmenjava ljudi. Eni so prišli v Nemčijo, sam, ali skupaj z drugim kolegom, sem zahajal k njim. Sprejemali so me kot »naš Pietro«, zaradi česar sem se čutil dolžnega govoriti z njimi v srbo-hrvaščini, ki je bila še bolj spakedrana kot moja takratna uboga slovenščina. Vendar projektiranje in kontrola njihovih črtežev nista zahtevala literarnega jezika, in kakšna nemška ali angleška beseda je razblinila vsak dvom ali nesporazum. Naše delo je pa moralo biti zelo natančno, kajti vsaka napaka na tej stopnji bi povzročila veliko izgubo časa pri montaži aparatov v omarah in posledično tudi izgubo

Dragocena, 100 let stara barvana fotografija »Alifakovac Partie« v Sarajevu. Založba Leon Finzi.

denarja. Da bo jasno, ni šlo za povezavo kake desetine žic, ampak pri večjih projektih, namenjenih po večini deželam tretjega sveta, Indoneziji, Iraku, Tanzaniji, Libiji in drugim, je šlo celo za nekaj deset tisoč žic ali povezav.

Potem ko smo se dogovorili o poteku dela, so se 'muškaraci' večinoma vrnili vsak na svoje delovno mesto. Postalo je nenavadno tiho in delo je steklo. Moški inženirji so bili vedno v manjšini, kdor je delal sposobno, natančno in zanesljivo, so bile ženske, bosanske inženirke s sarajevske univerze. Poleg vsega so bile v mojih očeh tudi vse izjemno lepe in že sama njihova imena so bila pravljíčna: Jasminka, Meliha, Fatima, Mirsada. Sam pogled nanje je bil zame pravi užitek. Ni šlo namreč izključno za lepoto, znanje in marljivost, izžarevale so poseben čar. Bile so vedno nekoliko zadržane, kot da bi hotele ostati v ozadju. Če je kdo povedal kaj duhovitega, so se zasmejale z nami, a nikoli ne na vse grlo, kot se to rado dogaja v Nemčiji, v Italiji in še posebno v Trstu. Sprva sem tudi sam skušal biti duhovit, kot je pač v Trstu navada. Gledale so me, se iz vljudnosti smehljale in se kaj kmalu spet zresnile. Zavedel sem se, da je bilo neprimerno, in spomnil sem se Descartove maksime: »Ko bom opazil, da ne morem spremeniti sveta, se moram jaz sam spremeniti.« Čim prej, tem bolje, sem si rekel.

Sodelovanje med obema družbama so spremljale nekatere težave ekonomskega in pravnega značaja. Določiti je bilo treba, kolikšen dodatni tehnični servis predpostavlja dobava naših aparatov. Kaj je dovoljeno in kaj ni, ker smo se ravnali po različnih internih in nacionalnih normah. To in še marsikaj drugega so morali raz-

čistiti ekonomisti in odvetniki, preden so pripravili mednarodno veljavno pogodbo med obema firmama.

Poltretje leto po mojem prvem obisku je 19. septembra 1975 prišlo do slavnostnega podpisa pogodbe o tehničnem sodelovanju med firmo Energoinvest iz Sarajeva ter Siemens iz Erlangena. Za Energoinvest je podpisal direktor Razlog, za Siemens pa direktor oddelka E 5 za Vzhodno Evropo, gospod Stolle. Energoinvest je za to priliko izbral kot primerno dostojanstven ambient hotel Croatia v Cavtatu, kjer smo se zaustavili štiri dni, zato da bi razčistili še zadnja nerešena vprašanja. Nismo sicer sedeli zaprti v konferenčni dvorani, popolnoma oblečeni in s kravato okoli vratu, temveč na plaži v kopalkah, a delo je bilo vseeno zahtevno in hektično.

Kljub vsemu smo se utegnili tudi kopati in sam sem celo tekmoval s Fatihom, kdo zaplava hitreje do nasprotne obale. Zmagal je seveda mlajši Fatih!

Po podpisu smo imeli še nekaj časa za ogled okolice Dubrovnika in za to, da gremo na kosilo v izvrstno ribjo restavracijo v mestu samem. Nadaljevali smo s proslavljanjem uspešnega zaključka z večerjo v pravcatem pravljíčnem lokalu na griču v dubrovniškem zaledju, kjer so nam stregle natakariče v narodni noši. Tam sem prvič videl, kako na prostem pečejo jagnjetino: meso dajo v široko okroglo glinasto posodo, ki jo pokrijejo s pripadajočim pokrovom, ter vse skupaj postavijo sredi žarečega oglja, kjer se potem meso peče v lastnem soku.

Vsi smo se veselili, jaz še posebno, ker mi je uspelo uveljaviti mojo strategijo izvoza dela, in ne samo aparatov. Med bivanjem v Cavtatu sem ob sončnem zatonu še posebno užival ob pogledu na prelepo hrvaško obalo.

Levo: konferenčna dvorana na prostem. Zgoraj: uradno rokovanje glavnih podpisnikov pogodbe o tehničnem sodelovanju med Siemensom in Energoinvestom. Desno: prelepa hrvaška obala z okna moje hotelske sobe.

Zvone Štrubelj

Kristus v štajerski prestolnici

Ob bližajoči se dvajseti obletnici slovenske samostojnosti in hudem pretresu, ki ga doživlja slovenska Cerkev ob finančnem zlomu v mariborski nadškofiji, mi je prišla na misel Cankarjeva črtica o jokajočem Slovencu. Kristus je prišel na zemljo in hodil po beli cesarski cesti. Presečen nad lepotami raja pod Triglavom, je zagledal, tako pripoveduje Cankar, človeka, ki je neutolažljivo jokal. Vprašal ga je, zakaj joka. On pa mu je odgovoril, da mu ni pomoči, ne v nebesih, ne na zemlji. Jaz sem Kristus, tvoj Bog, jaz ti lahko pomagam. Odgovoril mu je: Slovenec sem. Takrat se je tudi Kristus razjokal in šel naprej po svoji poti.

To Cankarjevo črtico so nekateri že podaljšali in našli drugačen konec. Ko je pred dvajsetimi leti Slovenija zakorakala svoji samostojnosti naproti, je pisatelj Rudi Šeligo dopolnil Cankarja in nekako takole zapisal: Kristusu ni bilo všeč Slovenčevo cmerjenje. Poslal je angele z biči in ustrojili so Slovencu pleča in ramena. Zrasel je, tako da bi gore premikal. Obenem pa je postal prevzet, tako da Kristus skozi mreže njegove prevzetosti ni mogel več do njega.

Kot voditelj radijske oddaje Vera in naš čas na slovenskem radiu Trst A sem leta 1991 zaprosil pi-satelja Alojza Rebulo, ki je takrat stanoval še na Opčinah, kjer sem bil župnik, da napiše svojo verzijo Cankarjeve črtice. Ustregel mi je in takrat takole zapisal:

»Cankarjevo črtico bi podaljšal v diametralnem nasprotju s Cankarjem in Šeligom. Kristus je nekaj časa gledal Slovenca, kako se je cmeril ob cestnem kamnu. Potem pa je stopil k leskovemu grmu, odlomil daljšo vejo, jo očistil v šibo in se vstopil pred Slovenca.

Tukaj ob beli cesti življenja se boš zvijal v kup nesreče, malovrednež? Se boš morda cmeril zato,

ker ti je dana domovina, prava kraljična v razkošnem zelenem plašču, ker so ti dane ponosne Alpe, ki jih nima Madžar, sinje morje, ki ga nima Čeh, veličastni gozdovi, ki jih nima Holanec, praznično vinorodno gričevje, ki ga nima Laponec? Jezera, reke, studenci, ki jih nima Tuareg sredi svojih peščin? Ali pa se boš, Slovenec, cmeril zato, ker ti je dana v tem paradižu možnost mirnega, svobodnega in civiliziranega življenja, kakršnega nima ne Kurd, ne Libanonec, ne Albanec? Ali pa se boš jokal zato, ker imaš že petsto let svojo kulturo, kakršne še nima Furlan, in svojo državo, kakršne še nima Bask?

Ali pa boš morda točil solze zato, ker imaš svoj zeleni paradiž, posejan z dragocenimi stoletnimi cerkvami, ker ti je bila sporočena vera v odrešenje in vstajenje? Ker imaš svojo slovensko Cerkev? Ker imaš, Slovenec, mene, že več kot tisoč let mene, Kristusa, pot, resnico in življenje, medtem ko me nekaj milijard ljudi še ne pozna? Boš vlekel naprej svoje cmerjenje, ker si v primeri s tolikimi drugimi, manjšimi od tebe, revnejšimi in nesrečnejšimi, dejansko privilegiran? Te ni sram tega jadikovanja? Je to vredno pripadnika naroda Martina Krpana in Petra Klepca? Vstani in poberi se, Slovenec! Poberi se delat in ne jadikovat! Pri priči vstani, če nočeš, da ti jih po božje naložim s tole leskovko.

In Slovenec je vstal, si šel z rokavom čez oči in se pobral. In Kristus je z naperjeno leskovko gledal za njim, dokler ni izginil za ovinkom.«

Po dvajsetih letih slovenske samostojnosti, po začetni opojnosti takratnega neponovljivega zgodovinskega dosežka, ki je skrito med vrsticami Rebulovega teksta, je Kristus spet stopil na cesarsko cesto in v štajerski prestolnici opazoval, kaj smo Slovenci naredili z darom svobode. Z božjo vsevednostjo je

Zvone Štrubelj na Dragi 2004
(foto KROMA)

preštel škandale ekonomskih poneverb, seznanil se je z dotedaj, tudi njemu, neznanim pojmom tajkunov, videl je propadanje podjetij in stisko delavk in delavcev. Zazrl se je v avtocestni križ Slovenije in ugotavljal, da se to ne bi smel več imenovati križ, saj je to vendar nekaj svetega in odrešilnega, v Sloveniji pa je postal posel dobičkoželjnim posameznikom in lobijem, zidarjem in jamnikarjem hitrih in dvomljivih uspehov. V štajerski prestolnici ga je privlačil vonj svetosti, ki ga je začutil pred stolnico ob kipu zvestega učenca in pastirja Antona Martina Slomška. Pa še v starodavno trto ob reki Dravi, na Lentu, se je zagledal in razmišljal o slovenski evharistični pijači, o trti in grozdju, ki tako lepo uspeva po štajerskih gričih, pa tam v Slovenkih Goricah in v Halozah, celo, v njemu domačem, slovenskem Jeruzalemu.

Že ob kratkem postanku v mestu ga je nekaj priganjalo ven, na deželo. Tja, kjer se lažje diha, kjer je narava. V bližini stolnice, kjer je užival ob vonju svetniškega škofa Slomška, ga je nekaj začelo dušiti. Bil je ravno praznik njegove matere Marije, praznik Marijinega vnebovzeta. Na odprtem in krasnem koščku štajerskih vinogradov se je želel dodobra odpočiti. Praznik je bil, zato je pričakoval spokojen mir. A glej, v vinogradu so bili delavci, ki so ropotali s traktorji in se glasno pogovarjali. Kaj ni celo Slovenija kot država ta praznik razglasila za narodni praznik in dela prost dan? Lastnik in delodajalec tistega vinograda naj bi bila, tako je ugotovil, nadškofija Maribor!

Čeprav je bil Kristus obdarjen z božjo vsevednostjo, te uganke ni mogel razvozlati. Vprašal se je, če je slučajno v kakšnem drugem filmu. Pred dvajsetimi leti je pisatelju Alojzu Rebuli navdihnil besede: »Ali pa boš morda točil solze zato, ker imaš svoj zeleni paradiz (opomba avtorja Z. Š.: sredi katerega se je ravnokar nahajal), ker ti je bila sporočena vera v odrešenje in vstajenje? (opomba avtorja Z. Š.: to vero je začutil na deželi, po posameznih vernih družinah, ki so ostale zveste verskim in narodnim koreninam). Ker imaš svojo slovensko Cerkev?« Imelo ga je, da bi ta zadnji stavek vzel nazaj. Kakšno slovensko Cerkev, se je vprašal? In spontano so mu prišle na misel že večkrat izrečene besede: Ne morete služiti Bogu in mamonu! Kdor je v najmanjšem zvest, je zvest tudi v velikem.

Predavatelj na Dragi leta 2008 (foto P. Cvelbar)

Velike, vrtoglave številke milijonov dolga so ga zbegale in želel si je oditi od tako opevane dežele Slovenije. Še preden bo izbruhnil škandal in bo zasenčeno tudi njegovo ime; ime, ki ga nosi vsak kristjan, Kristjan. Vedel je za tretji februar 2011. Po Cankarjevo bi se najraje zjokal, po Šeligovo bi najraje vzel bič in začel tepsti po plečih nekaterih nepremišljenih in naivnih božjih služabnikov, po Rebulovo bi z leskovo palico žugal za na zunaj samopomilovalnim in preponižnim, navznoter pa za prevzetnim in oholim Slovencem. A Kristus vedno preseneča. Zato je ubral drugo pot, ne Cankarjevo, ne Šeligovo in tudi ne Rebulovo.

Šel je do naslednjega štajerskega vinograda, to je bilo na dan po prazniku vnebovzete matere Marije, na ponedeljek. Seveda, še lanskega leta, ko se je pisalo leto 2010! Odkril je drugačno zgodbo. V vinogradu je mrmraje delal nekdo, ki ga je privlačil. Opazoval ga je in odkril, da je kmečko oblečen, preprost in vesel. Ogledeval si je trte in tu in tam kaj popravljal, obetajoče grozde je celo otroško nagoval in jih bodril k rasti. Veselil se je trgatve in od časa do časa zabrundal staro vižo: En hribček bom kupil, bom trte sadil, prijatle povabil, še sam ga bom pil! Ko je po božje pogledal vanj, je z začudenjem ugotovil, da je njegov učenec in sodelavec, Kristusov duhovnik, ki v potu svojega obraza obdeluje svoj majhni župnijski vinograd (ki ga ni dobil nazaj z denacionalizacijo). Če je tako priden tu, pri takem delu, bi ga rad videl tudi pri njegovem posvečenem, duhovniškem opravilu. Skriva je šel za njim in ugotovil, da je v tistih še dokaj skromnih in rev-

nih predelih štajerskih goric čudežen človek. Sprejme vsakogar, svetuje ljudem, se ne dela pametnega in izobraženega, deli usodo z ljudmi, ki jih pestijo bolezni, duševne stiske in ekonomske težave. Vodi društveno in župnijsko dramsko skupino, podpira pevski zbor in ljudske pevce. Vozi se s preprostim avtom, na banko redko zahaja, kuha si sam, ima lepo skupino župnijskih sodelavcev, mladina rada prihaja k njemu. Mašuje z veseljem in notranjim žarom.

Kristusu se je ob njem obudil spomin in takoj je pomislil na preproste galilejske ribiče, iz katerih je naredil apostole. Ta čudež se torej še vedno dogaja, tudi v Sloveniji! Za hip se je sprehodil po slovenski deželi, ni več štel za vedno izgubljenih milijonov, začel je preštovati pastoralno iznajdljive, preproste in iskrene sodelavce. In glej, podoba Slovenije se mu je v hipu spremenila. Ne bo je zapustil, ne! Tudi v štajersko prestolnico se bo še podal, kjer bo sedaj sedmi Slomškov naslednik skušal poskrbeti, da se vonj svetosti vrne v to prelepo mesto ob Dravi, kar je iskreno želel tudi njegov predhodnik, vendar so ga okoliščine pripeljale v to, da je enostavno zaupal svojim sodelavcem, ki jih je imel za preudarne in sposobne! Kristus bo že vstopil v štajersko prestolnico, kot se je naučil ob prvem obisku, v "toti Maribor!" Ob naslednjem obisku bo stopil tudi v stolnico in če bo škofija očiščena, tudi v njene poslovne prostore.

To je bilo Kristusovo presenečenje ob zadnjem obisku v Sloveniji. Našel je svoj lastni obraz in se

ga razveselil v Cerkvi preprostih, zvestih, pastoralno zavzetih, odgovornih in iskrenih sodelavcev, duhovnikov in laikov, organistik in organistov, katehistinj, ključarjev, ministrantov in mladinskih sodelavcev. Ni mu bilo žal, da je spet obiskal Slovenijo in kljub žalostnim zgodbam je na koncu le našel številne predane ljudi, podobne galilejskim ribičem, ki bodo vrnili ugled njegove Cerkve in v svojih skupnostih gradili občestvo svetih. Ekonomija božjega kraljestva bo tako na neviden in skromen način ter na dolgi rok le bolj učinkovita kot je lahko ekonomija bančnega poslovanja in, konkretno, bivšega mariborskega škofijskega špekulativnega podjetništva.

Jaz sam pa bi rad še kdaj prišel v Maribor, zato mi ob tem zapisu, dragi prijatelji Štajerci, ne zamerite (zgodba, ki sem jo zapisal je pravzaprav vseslovenska!) in me še kdaj povabite v svojo prestolnico, kamor zelo rad pridem in kjer sem po zaslugi sedanjega celjskega škofa, dolgoletnega stolnega župnika Marjana Lipovška v stolnici leta 1978 prvič maševal mladinsko glasbeno mašo Pesem tisočerih zvonov in jo z več kot stotimi pevkami in pevci ob njeni 20-letnici ponovno zapel leta 2007. Takrat sem tudi sam začutil okus svetosti, ki ga na tem blagoslovljenem mestu izžareva preprosti pastir, učitelj in božji služabnik Anton Martin Slomšek.

POD ČRTO

Dobromisleči

Pokojni italijanski časnikar Indro Montanelli je nekoč opisal, kako se je skoraj sporekel z ameriškim sogovornikom, ko mu je med diskusijo o politični situaciji v Italiji, dejal: »Nisi me prav razumel«, Američan se je razburil in vrnil: »Ne, ti nisi prav povedal!«. Tako bi lahko očitali Borisu Pahorju, ki si je v zloglasnem intervjuju za »Primorske novice«, upal izreči pomislek na izvolitev župana Petra Bossmanna v Piranu. Boris Pahor ponavadi govori jasno in ne opleta z besedami, da bi ga kdo ne razumel napak. Tudi tokrat je bilo tako, toda ni pomoči tistemu, ki hoče ra-

zumeti po svoje. Predmet intervjuja namreč niso bile občinske volitve v Piranu, in tisto o županu je bila samo metafora za kritičen pogled na politični položaj v Sloveniji oziroma zgled gluhosti slovenskega političnega sveta (in slovenske javnosti sploh) za skupno dobro, za politiko (ne za strankarsko politiko, se razume!). Misel, ki bi kvečjemu lahko spodbudila nadaljnje pojasnilo s primernim vprašanjem tistega, ki je vodil pogovor, je obstala v zraku in postala povod ali celo pretveza za kup ogorčenih pisem v naših medijih, ki so pisatelju očitala razizem, češ da nasprotuje izvolitvi novega piraneke-

ga župana zaradi njegove temne polti. Boris Pahor se zna braniti sam, zato ne gre razlagati njegove misli, toda vsakemu pazljivemu bralcu je bil kontekst pogovora v »Primorskih novicah« več kot očiten. Zadevo so postavili na jasno šele italijanski mediji, ki so se obrnili naravnost na pisatelja. Naši kritiki pa niso nič pomišljali, nič vprašali, ampak kar udarili, in eden je še prišepnil, da je treba razizem pisatelja bržkone pripisati njegovemu zbližanju s slovensko desnico. To sicer ni višek, saj so Borisu Pahorju isti krogi za časa polemik okrog »Zaliva« očitali fašizem. Opravičili se niso nikdar.

Remo Faccani, Univerza v Vidmu

V spomin na Nikolaja Mikhailova (1967–2010)

Petindvajsetega maja prejšnje pomladi je v Vidmu nepričakovano umrl še ne triinštiridesetletni prof. Nikolai Mikhailov (za prijatelje »Kolja«). Rodil se je v Moskvi 11. junija 1967, in v Moskvi je odraščal in se izobraževal v okolju, ki je odsevalo najbolj žlahtno tradicijo ruske *inteligencije*.

Obiskoval je francoski licej in Lomonosovo univerzo. Odločilnega pomena pri oblikovanju njegovih zanimanj in za njegovo raziskovalno delo je bil vpliv uglednih ruskih strokovnjakov, kot sta Vladimir Toporov in Nikita Tolstoj, s katerima je še dolgo potem sodeloval in prijateljeval.

V Italijo se je preselil leta 1990. Suvereno se je izražal in pisal v ruščini in italijanščini, v slovenščini, litovščini in nemščini. Če pomislim na barvo njegovega glasu, predvsem takrat, ko sva se pogovarjala po telefonu, se mi zdi, da je v njem vibrirala fonetična bit vseh teh jezikov – in tudi drugih, ki so ga nadalje privlačili skoraj za šalo, in to sta tridentinski dialekt in furlanščina.

Med letoma 1992–1998 je poučeval ruski jezik in slovansko mitologijo na univerzi v Pizi. Jeseni leta 1998 ga je Univerza v Vidmu sprejela za izrednega profesorja slovenskega jezika in literature. Na področju humanističnih ved je bil zagotovo najmlajši izredni profesor na kaki italijanski univerzi sploh.

Dr. Irena Orel (levo) in Nikolaj Mikhailov

Med raznimi publikacijami, približno sedemdeset, s katerimi se je predstavil na natečaju za profesorsko mesto v Vidmu, je izstopalo vzorno monografsko delo o jezikovnih spomenikih zgodnje slovenščine, ki je zaslovelo v Italiji in v tujini: *Frühslowenische Sprachdenkmäler. Die handschriftliche Periode der slowenischen Sprache (XIV. Jh. bis 1550)*. Delo je izšlo leta 1998 na Nizozemskem, kjer je doktoriral na Univerzi v Leidi.

Leta 2001 je tržaška založba Mladika uspešno natisnila revidirano slovensko izdajo tega dela z naslovom *Jezikovni spomeniki zgodnje slovenščine. Rokopisna doba slovenskega jezika (od XIV. stol. do leta 1550)*. Izvod, ki mi ga je podaril, je »Kolja« oplemenilil z zabavnim posvetilnim akrostihom v elegantnih ruskih verzih s pridihom osemnajstega stoletja in s tem dokazal svojo tenkočutno pesniško nadarjenost. Leta 2002 je pri založbi Mladika izšla tudi njegova knjiga *Mytologia Slovenica. Poskus rekonstrukcije slovenskega poganskega izročila*.

Področje njegovega raziskovanja je segalo od filologije do zgodovinsko-primerjalnega jezikoslovja, od etnojezikoslovja do semiotične analize mitov in folklore.

Znanstvene pobude, ki jih je sprožil, so številne in velikega pomena. Posvečal se jim je z ljubezijo in resnostjo in pri tem črpal iz bogatega zaklada svojega znanja in izkušenj. Veliko pozornosti je posvečal predvsem balto-slovanskemu področju, ki ga je še najbolj očaralo. Omeniti je treba zlasti, da je na Univerzi v Pizi skupaj s prof. Pietrom U. Dinijem v letih 1995–1999 izdal pet letnikov zbornika in leta 1998 je ustanovil skupaj z znano ljubljansko raziskovalko Moniko Kropelj pomembno revijo »*Studia mythologica Slavica*«, katere 13. letnik je pravkar izšel.

Profesor Nikolai Mikhailov bo ostal vedno živ v spominu in v srcu vseh tistih, ki smo ga poznali in z njim prijateljevali zaradi čudovite, uglajene kulture, zaradi prodornosti misli in njegove izjemne intelektualne in človeške radodarnosti.

Primož Sturman

Manjšina onkraj ŠENGENSKIH ZAPORNIC (8)

Zadnja dva pogovora v sklopu rubrike *Manjšina onkraj šengenskih zapornic* smo sklenili posvetiti »neinstitucionalnim predstavnikom« italijanske narodne skupnosti na Hrvaškem, torej tistim, katerih imen in priimkov ni dnevno ali tedensko opaziti na časopisnih straneh, radijskih ali televizijskih poročilih, saj svoje delo opravljajo bolj v zatišju.

V naslednji številki bomo zato objavili intervju z amaterskim gledališkim režiserjem Vladimirjem Roto iz Umaga, tokrat pa smo stopili do Lorene Kmet, ki poučuje hrvaški jezik in književnost na italijanski višji srednji šoli Leonardo da Vinci v Bujah. Lorena Kmet se je rodila leta 1963 v Umagu, danes pa z možem in hčerkama prebiva v Bujah. Univerzitetno izobrazbo je zaključila v Zagrebu, v zadnjem času pa se na veliko posveča prevajanju, in sicer iz italijanščine v hrvaščino. Od leta 2005 je članica Društva hrvaških književnih prevajalcev (Društvo hrvatskih književnih prevodilaca). V hrvaščino je do danes prevedla prozno in pesniško zbirko Claudia Ugussija *La città divisa/Podijeljeni grad (Ločeno mesto)* ter *Il nido di pietra/Kameno gnezdo (Kameno gnezdo)*, kmalu pa naj bi izšel tudi njen prevod Tomizzovega dela *Djevojka iz Petrovije/La ragazza di Petrovia (Dekle iz Petrovije)*. Intervju z Loreno Kmet smo posneli v Zrenju januarja 2010.

■ **Izobraževali ste se na zagrebški univerzi. Kaj ste tedaj pravzaprav študirali?**

Tedaj je še obstajala študijska smer jugoslavistika, ki je združevala vse jugoslovanske jezi-

ke in književnosti. Ko sem leta 1988 diplomirala, pa so mi priznali le hrvaški jezik in književnost. Slovenščine se nisem dobro naučila, saj sem predavanja iz slovenskega jezika in književnosti obiskovala le semester, isto iz makedonščine. Pri urah slovenščine so se mi najbolj vtisnili v spomin Kosovelovi Integrali, na polovici osemdesetih pa sem v Slodnjakovem pregledu slovenske književnosti prvič slišala za Borisa Pahorja.

■ **Kakšne spomine imate na predavanja slovenščine oziroma slovenske književnosti?**

Od profesorjev, ki so mi ostali najbolj pri srcu, je prav gotovo pokojni Ivan Cesar, ki nam je predaval slovensko književnost. Spominjam se njegove ljubezni do Slavka Gruma in drame *Dogodek* v mestu Gogi. Danes pa opažam nekaj drugega, in sicer, da je na Hrvaškem težje najti

Buje.

knjigo slovenskega avtorja, ki bi bila prevedena v hrvaški jezik. Pred dvajsetimi leti je bilo takih izdaj veliko, tržišče je bilo namreč bolj odprto, od Kopra do Skopja. V zadnjem času pa je na Hrvaškem veliko govora o knjigi Čefurji raus Gorana Vojnovića.

■ **Obiskovali ste hrvaške šole, poučujete na italijanski. Kaj se čutite?**

Čutim se predvsem Istranko, na veliko pa sem odprta tudi za izzive, ki prihajajo od drugih. Moj mikrokozmos gre od Trsta, Kopra, Pulja, Reke do Zagreba. Tudi v Ljubljani se počutim doma.

■ **Vaše službeno mesto je na višji srednji šoli Leonardo da Vinci v Bujah, kajne?**

Da, seveda. In to že preko dvajset let. Poučujem večinski jezik in književnost na manjšinski šoli. Hrvaški jezik je za pripadnike italijanske narodne skupnosti, ki živijo na območju Buj, še vedno pretrd oreh. Dojemajo ga s precejšnjo težavo. Skupno je tedenskih ur hrvaškega jezika in književnosti štiri, prav tako kakor italijanščine.

■ **Zakaj je hrvaščina za večino vaših dijakov tako težka?**

Mislím, da gre vzroke za to iskati v socioloških vidikih naše družbe. V Bujščini je veliko takih, ki so italijanskega materinega jezika in ki se le počasi in težko vključujejo v hrvaško družbo. Buje niso veliko mesto, na Reki ali v Pulju pa je stanje seveda popolnoma različno.

■ **Koliko dijakov obiskuje vašo šolo?**

Okrog dvestopetdeset. Vsak letnik "premore" približno petdeset dijakov, razredi pa so si med seboj številčno zelo različni, od štiri do dvajset dijakov.

■ **Odkod prihajajo dijaki?**

V hrvaškem delu Istre delujejo štiri italijanske višje srednje šole: v Bujah, na Reki, v Rovinju in v Pulju. Bujska šola je od vseh največja. K nam prihajajo dijaki iz Novigrada, Poreča, Tara, torej iz vse severozahodne Istre.

Lorena Kmet z možem in hčerkama.

■ **Je tudi pri vas veliko pripadnikov večinskega naroda, ki se vpisujejo v manjšinske šole?**

Ne veliko. Še pred nekaj leti pa smo imeli nekaj dijakov iz slovenske strani meje, denimo iz Izole ali Portoroža.

■ **V koliko razredih poučujete?**

Poučujem v šestih razredih, skupno jih je na šoli osemnajst. Profesorjev pa nas je približno štirideset.

■ **Preidiva k vašemu prevajalskemu delu. Kdaj ste pravzaprav začeli prevajati?**

Prevajati sem začela že ob koncu univerzitetnega študija, čeprav nisem nikoli obiskovala italijanskega pouka. Iz italijanščine sem polagala le izpit na univerzi, in sicer iz italijanščine kot tujega jezika. Kmalu zatem sem se zaposlila na italijanski šoli. Z literarnim prevajanjem sem se začela ukvarjati leta 1999. Na tej poti sta me vodila in me še danes vodita velika mera ljubezni in poguma.

■ **Poguma, zanimivo. Zakaj?**

Na začetku nisem bila še prepričana v svoje prevajalske sposobnosti. Prvi moj knjižni prevod je bilo delo Claudia Ugussija Razdeljeno mesto, ki je odprl tabu temo v hrvaškem prostoru. Prevedla sem jo, ker sem si želela, da ta tema postane dostopna tudi hrvaškemu bralcu.

■ O čem govori knjiga?

O italijanskem eksodusu iz Pulja, ki je na dva dela razdeljeno mesto, saj eni iz njega odhajajo, drugi pa vanj prihajajo. Knjiga je izšla leta 2002, kritike so bile precej pozitivne, prebralo jo je veliko politikov. Ljudje iz Slavonije ali Dalmacije namreč niso imeli pojma, kaj se je pred nekaj desetletji dogajalo v Istri.

■ Prevedli ste prozo, pa tudi pesmi.

Da, svoje prevajalsko delo sem pravzaprav začela s poezijo. Ker so pesmi umetniški izrazi krajše oblike, je z njimi veliko lažje začeti. Najbolj pomembno je, kaj pri prevajanju čutiš v srcu in koliko poznaš jezik, v katerega prevajaš, ne pa tistega, iz katerega prevajaš. Pesniška zbirka bujske pesnice Vlade Acquavita je bila zelo velik pesniški napor. Vlada, ki je umrla lansko leto, mi je pri tem res veliko pomagala. Isto velja za Claudia Ugussija, ki tudi sam dobro obvlada hrvaščino, tako da sta mi bila res oba v veliko pomoč.

■ Dulcis in fundo seveda Fulvio Tomizza.

Mate Maras je bil prvi, ki je v hrvaščino prevedel njegovo knjigo, in sicer roman Materada. Sledil

mu je Milan Rakovac z delom Boljše življenje. Od treh Tomizzovih romanov, ki jih uvrščamo v Istrsko trilogijo, je preveden samo prvi. Ko sem to spoznala, sem se odločila, da v hrvaščino prevedem Dekle iz Petrovije, naslednji moj prevajalski podvig pa bo najbrž roman Akacijev gozd, ki ga še nihče ni prevedel v hrvaški jezik.

■ Ste torej mnenja, da je Fulvio Tomizza na Hrvaškem še vedno premalo znan?

Prepričana sem, da se o njem ve dovolj, v glavnem pa so prevedli njegova zadnja dela.

■ Vpisani ste v Društvo hrvaških književnih prevajalcev. Kako so vas sprejeli v članstvo?

Ko sem prevedla svojo drugo knjigo, sem bila precej v skrbeh, ali bo prevod ustrezal merilom Društva. Z njihove strani ni bilo ugovorov, zato so me kmalu sprejeli v članstvo in mi izročili člansko izkaznico. To je bilo zame veliko priznanje, ki mi je dalo veliko zadoščenja, hkrati pa mnogo novega zagona za nadaljnje prevajalsko delo.

POD ČRTO

20 let življenja

Obletnico doživlja tudi Slovenija, ki ima za sabo že skoraj 20 let življenja. To je kratka doba in morda bi bilo prestrogo delati definitivne obračune. Pa vendar se ne moremo znebiti vtisa, da vse ni tako, kot smo si mnogi pričakovali in želeli in kot bi lahko bilo, začeni s politiko, ki postaja vse bolj deveta briga državljanov. Ni osnovnega notranjega soglasja, vrstijo se afere, prevladujejo polemichnost, tožarjenje in sumničenja, država je nemočna pred korupcijo, ki jo hote ali ne hote še pospešuje z divjo privatizacijo in je zato tudi šibka v boju proti posledicam splošne gospodarske krize. Kot nezaželjen dodatek je v javnost prišla novica iz Italije, da Slovenija velja za nekaj počitniški raj za mafijce vsakega kova. Eni to užaljeno zavračajo, drugi so zgroženi, še drugi pa se delajo zgrožene. Kakor da bi ne bilo upravičeno pričakovati, da koncentracija igralništva predstavlja vabo za vsakovrstno ilegalo in pranje denarja.

Potem pa je treščilo na mariborski škofiji. Šušljalo se je že nekaj časa, toda tako hudega finančnega poloma ni nihče pričakoval. Hudo je. Bo zdaj odgovornim postalo vendarle jasno, da se mora s financami ukvarjati tisti, ki se na to razume, predvsem pa, da ni spodobno, da se cerkvena ustanova spušča v finančne špekulacije in neumna tveganja? Ali ni to tudi osnovno sporočilo svetega pisma? Materialna sredstva morajo Cerkvi omogočiti delovanje na področjih, ki so njej naravna: pastorala, dobrotelost, vzdrževanje cerkvenih objektov, tisk, šola, ne pa iskanje lahkih dobičkov. Popravljanje posledice bo težko, težko bo prepričati varčevalce, še hujše posledice pa je zamajano zaupanje v vrednote, ki so vodilo slovenske Cerkve. Najhujše pa bi bilo zaupati, da se bo vse že kako uredilo v smislu, »saj so verniki v preteklosti že marsikaj požrli«. Bodo tudi to?

Tomaž Simčič

Ob »samoukinitvi« REVIJE 2000

Z nedavnim izidom Bibliografskega kazala je Revija 2000, ena od osrednjih slovenskih kulturnih publikacij, po 40 letih izhajanja dokončno utihnila. »Samoukinitve«, kot jo je v spremni besedi omenjenega kazala označil glavni urednik Peter Kovačič Peršin, naj bi bila posledica dejstva, da si je revija »s svojo avtonomijo do vseh političnih in kapitalskih centrov moči prislužila njihovo nenaklonjenost«. Pravzaprav je Kovačič Peršin epilog revije napovedal že marca lani in ga obrazložil s tem, da ji je agencija za knjigo ukinila triletno financiranje, sam pa – tako častnikarsko poročilo – da »je sit boja z mlino na veter«.

Naj ta epilog pospremim z nekaj mislimi, ki so sad osebnih spominov in vtisov. Revijo 2000 in njenega urednika Petra Kovačiča sem поблиže spoznal v drugi polovici osemdesetih let prejšnjega stoletja, torej v prelomnih letih slovenske demokratizacije in osamosvajanja. Tedaj sem v njej videl najresnejši in morda celo edini izraz samostojnega in neodvisnega angažiranega nastopa slovenskih krščanskih laikov, namreč nastopa zunaj zavetja cerkvenih revij, časopisov in glasil. V zamejstvu in zdomstvu je Revija 2000 sicer uživala sloves »kocbekovstva«, toda resnici na ljubo je na poti iz zakristijske zadržanosti k novi civilni zavesti celotno slovensko katolištvo v tistem času hodilo v senci Kocbekove misli. Njena reinterpretacija, povezana z aktualizacijo Krekove krščansko-socialne vizije ter zavzemanjem za družbeno demokratizacijo, je v tistih letih nedvomno izzvenela kot izraz upora proti komunistični diktaturi. Krog Revije 2000 se mi je zato zdel od vseh tedanjih krščanskih sredin (zamejstvo in zdomstvo pri tem izvemam) edini pripravljen na prevzem družbeno-politične odgovornosti v duhu sodobne krščansko-socialne demokratične tradicije, brez klerikalnih skomin, pa tudi brez kakega manjvrednostnega kompleksa do drugih svetovno-nazorskih usmeritev. V tem prepričanju me je med drugim potrjevalo dejstvo, da je iz kroga Revije 2000 izšel tudi Lojze Peterle, ki je v istih letih reviji Tretji dan, glasilo

Medškofijskega odbora za študente, skušal vtisniti pečat smelejše družbene angažiranosti.

Ko sem se v osemdesetih letih поблиže seznanil z Revijo 2000, je le-ta imela za sabo že skoraj dvajsetletno zgodovino. Na pobudo ožje skupine mladih krščanskih izobražencev, med katerimi sta izstopala zlasti Peter Kovačič in Lojze Peterle, je namreč začela v ciklostilirani obliki izhajati leta 1969, bila leta 1973 ukinjena, znova oživiljena pa leta 1977, ko je bilo ustanovljeno Društvo 2000 kot formalni izdajatelj revije. Izhajala je sredi neprestanih težav in šikan, obtožena je bila oživljanja večstrankarskega sistema in bila deležna ostrih reakcij oblasti. V drugi polovici osemdesetih let se je njeno pisanje – kar vsi po vrsti pozabljajo – z enako kvalitetnimi in pogumnimi prispevki postavilo ob bok (v časovnem oziru pa ga celo prehitelo) krogu Nove revije v prizadevanjih slovenske inteligence za demokratizacijo političnega sistema in za rešitev slovenskega narodnega vprašanja. V tem okviru je leta 1989 Peter Kovačič skupaj z Lojzetom Peterletom dal pobudo za ustanovitev Slovenskega krščansko socialnega gibanja, ki se je umestilo med poglavitve akterje slovenske pomladi.

Toda še isto leto se je nekaj zalomilo. Od trenutka ko se je omenjeno gibanje proti volji svojega predsednika Kovačiča preobrazilo v stranko Slovenskih krščanskih

demokratov, je za krmilom stranke ostal Peterle – sam. Ne poznam resničnega ozadja Kovačičevega umika niti njegove nadaljnje družbeno-politične poti. Dejstvo pa je, da je bil ta dogodek prelomen tudi za Revijo 2000. Revija je namreč tedaj, če lahko tako rečem, ponovno izbrala pot opozicije, a tokrat opozicije do t.i. »desnice« ter se s tem hočeš nočeš umestila na levo stran družbeno-političnega spektra. Taka umestitev bi bila z ozirom na njen »oporečniški« izvor in na nekatere vsebinske poudarke v kakem drugem družbenem kontekstu, namreč kontekstu, ki bi ga ne pogojevala dediščina komunizma, povsem razumljiva. Toda z ozirom na njeno večdesetletno tradicijo borbe za preživetje pod levo diktaturo je taista opredelitev bila – milo rečeno – nenavadna in presenetljiva.

Vem, da stvari malce poenostavljam, saj cele vrste tehtnih in visoko strokovnih ter preišljenih razprav, objavljenih v dolgih letih izhajanja (nekaterih tudi v obliki monografskih številok), vendarle ni mogoče ukalupiti v tako ozke okvire že itak sporne-ga pomena »desnice« in »levice«. Toda priznati moram, da me je – in tako kot mene najbrž še koga – ob marsikateri številki Revije 2000 ob jedkosti in ostrini posameznih stališč obšlo, da bi naročnino vljudno, a odločno odpovedal. Podobne namere pa sem opustil vsakokrat, ko sem pomislil na škodo, ki bi jo utrpelo že tako šibko in notranje nerazslojeno slovensko katoliško občestvo, če bi v njegovi sredi utihnil eden redkih »oporečniških« glasov, ki jih je premoglo, in to bodisi da sem se z njim strinjal bodisi – kar je bilo bolj pogosto – da se z njim nisem strinjal. In dalje sem pomislil, da marsikateri slovenski katoličan, dejaven

znotraj cerkvenega občestva, za Revijo 2000 najbrž niti vedel ni in da največja krivica, ki je s strani slovenskega katoliškega občestva doletela Revija 2000, ni bila kritika, ampak neupoštevanje, pri čemer ta odnos ni škodoval le krogu Revije 2000, ampak slovenskemu katoliškemu občestvu samemu, ki je tako zamudilo priložnost, da bi se utrdil v umetnosti soočenja, dialoga in medsebojnega poslušanja.

Upam si trditi, da je s prenehanjem izhajanja Revije 2000 utihnil eden od najtehtnejših, pa čeprav najmanj razvpitih glasov slovenske družbeno-politične misli. In čeprav glavnina slovenskega katoliškega občestva ni delila večine njenih stališč, menim tudi, da pomeni prenehanje Revije 2000 osiromašenje slovenske katoliške kulture, za katero je živa notranja dialektika bogastvo, ki ga premalo cenimo.

Zapisnik 39. literarnega natečaja MLADIKE

Komisija literarnega natečaja Mladike, ki se je sestala v petek, 28. januarja 2011, na sedežu Slovenske prosvete v Ulici Donizetti 3, je obravnavala 125 prispevkov v prozi in 99 ciklusov pesmi, ki so v roku prispeli na uredništvo revije. Komisija je po temeljiti razpravi in oceni dospelih prispevkov podelila sledeče nagrade:

PROZA

Prvo nagrado prejme novela **Vse Vasilijeve zime**, ki je prispela pod psevdonimom Babuška. V noveli je zaobjeta nenavadna življenjska zgodba. V njej so zelo plastično prikazani značaji oseb in njihovi medsebojni odnosi, ki včasih mejijo na tragičnost. Avtorica novele je **Mira Ribič** iz Maribora.

Drugo nagrado prejme novela **Popotovanje z Almo**, ki je prispela pod šifro 1156. Avtor se poigra z različnimi znanimi osebnostmi iz preteklosti, z njimi se srečuje in pogovarja v Trstu, hkrati so vidne medbesedilne povezave z njihovimi deli ali biografijami. Avtor je **Roman Kukovič** iz Trbovelj.

Tretjo nagrado prejme novela **Dedijeva hruška**, ki je prispela pod psevdonimom Drava. V noveli se avtor z nostalgijo spominja dedka, živo opisuje medgeneracijske odnose in s trpkostjo ugotavlja, kako se pokrajina in navade spreminjajo zaradi človeškega pohlepa. Avtor je **Janez Jurič** iz Bukovja pri Dravogradu.

Komisija priporoča za objavo še novele: Formula nevidnosti Igorja Pisona iz Trsta; Tanka, mehka, čudovita vezenina avtorja ali avtorice, ki nam svojega imena ni sporočil; Presenečenje Jasne Jurečič iz Saleža pri Trstu; Lipka – tudi v tem primeru nam avtor ni znan; Domov Marije Mercina iz Nove Gorice; Kšeftarca Darinke Kozinc iz nove Gorice; Literarni večer Davida M. Terbižan iz Ljubljane; Fil Neže Kravos iz Ricmanj pri Trstu;

POEZIJA

Prvo nagrado prejme cikel pesmi, ki je prispel pod šifro **Mayamaya**. Pesnica se spopada z bivanjsko tematiko, izraža se z izjemnimi lirskimi občutki in metaforami. Vsakdanje vsebine nikoli ne zvenijo banalno. Avtorica je **Nada Lomovšek** iz Domžal.

Drugo nagrado prejme cikel pesmi **Naši ljudje**, ki je prispel pod psevdonimom Aljaž. Avtorica nam neposredno in učinkovito posreduje podobe ljudi in odnosov, ki smo jim priča v vsakdanjem življenju. Ubeseditev je bogata in izbrana, sam cikel pa je pomensko zaokrožen. Avtorica je **Marija Švajncer** iz Maribora.

Tretjo nagrado prejme cikel pesmi **Trenutki za spomin**, ki so prispeli pod psevdonimom Fasil. Avtor je upesnil serijo urbanih slik iz slovenske prestolnice. Odlikuje ga igrivost in poseben smisel za ritem. Avtor je **David Bandelj** iz Gorice.

Komisija priporoča za objavo še cikel pesmi Ide Semenič iz Podnanosa; cikel pesmi Tatjane Križmančič iz Bazovice in cikel pesmi ũalostna setev Borisa Pangerca iz Doline.

Trst, 28. januarja 2011

Primož Sturman

Primož Sturman, rojen leta 1980 v Trstu, živi na Brjah pri Koprivi na Krasu, je leta 2007 diplomiral iz sodobne zgodovine na tržaški Filozofski in leposlovni fakulteti, in sicer z diplomsko nalogo iz muslimanskih manjšin v Bolgariji. S književnostjo se je začel ukvarjati leta 2006, in sicer najprej kot recenzent na straneh Delovih Književnih listov, nato kot prevajalec (med drugim so izšli njegovi prevodi Borisa Pahorja, Fulvia Tomizze, Alojza Rebule, Leonarda Zanierja, Pierluigija Cappella, Primoža Čučnika idr.), zatem pa še kot avtor. Njegove izvirne pesmi je doslej objavila slovenska pesniška revija Poetikon ter opensko letno župnijsko glasilo Naša beseda. Zaposlen je kot pedagog na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji, svoje pedagoško delo pa nadgrajuje s publicistično dejavnostjo v Primorskem dnevniku, Novem glasu, Primorskih novicah, Delu, pri Radiu Trst A in Mladiki. Zadnje čase ustvarja predvsem krajšo in daljšo prozo.

Novembrski dež

*Novembrski dež
ob Martinovem
pada z neba
in gasi
požar v
meni.*

*Z dreves
pada listje
in moja duša
se ohlaja
ob pogledu
na ogoleli Kras.*

Meja drugič

*Prvič sem
jo začutil
kot nujo,
drugič kot
odvečnost.*

Rezijanskost

*od Solbice
do Osojan
visijo s hiš
rezijanskih
brusačev
italijanske
trobojnice*

*zeleno je
vznožje Kanina
poleti
belo pozimi
rdeča so srca
emigrantov
ki se vračajo*

*do Korita
je vedno
modro
nebo
nad Kaninom
Sartom
Babami*

Santa Lucia

*Najkrajše popoldne
v letu se izteka
s partizansko pesmijo.*

*Večer se predstavlja
s šumenjem valov
pod Rusim mostom.*

*Barčice v kanalu
se gugajo z ritmom,
ki jim ga poje Mario Lanza*

Jutro po Silvestru

*Med notami z
dunajskega
koncerta
in spomini
vlažne noči
listam
po lanskem
letu.*

Noč v zalivu

žolto rdeča
mesečina
polmeseca
v obliki
črke D
se zrcali v
noči
Tržaškega
zaliva

proti mestu
vozi vlak
ki prihaja
iz Neaplja
z njim se
peljejo novi
prišleki
a to nikogar
ne briga

Mernost

Pasolini bi na tej
obširni gmajni morda
ugledal svojega Donzela
Leopardi lastno Silvio

jaz pred seboj vidim
iztirjene vagone
onstran proge
grmičevje s šparglji
oblačno tančico
ki prekriva nebo

od daleč slišim
brnenje avtomobilov
in tovornjakov
z avtoceste
tuljenje dizelske
lokomotive na postaji

naenkrat se mi
kar zazdi
da sem kakor Leopardi
neskončen
in kakor Pasolini
prostran

Zemlja

Nikakršnega
posrednika
ne potrebujeva
med nama.

Jaz sem jaz
in ti si ti.

Jaz sem tukaj,
ti si tam.

Jaz sem zgoraj,
ti si spodaj.

...

Zaenkrat.

Primož Sturman se kot relativno novo pesniško ime pojavlja v svodu slovenske obmejne poezije in se v čistem in nepretencioznem jeziku spopada z literarno zapuščino z obeh strani meje ter prinaša v naš prostor pogled, ki je vezan na zgodovinsko čutenje in razmislek o človeški usodi in drži na svetu. Izvir njegove poezije je prežet s klasiko in podobami iz narave, ki močno preveva misel lirskega subjekta.

Nataša Stanič

TEČAJ RUSKEGA JEZIKA IN SOVJETSKA REALNOST

Moje zanimanje za nekdanjo Rusijo se je začelo v zgodnjem najstništvu, ko sem v operi videla Evgenija Onjegina in kot obvezno gimnazijsko čtivo prebrala *Vojno in mir*. V prvi sta me poleg romantičnih melodij presenetili imeni Olge in Tatjane, saj to sta bili imeni moje mame in sestre, in v operah običajno ne slišiš imen svoje družine. V Tolstojevem romanu pa sem bila junakinja prav jaz! Seveda sem se pri tem na mrtvo zaljubila v princa Bolkonskega, ki morda nosi nekaj krivde za moj samski stan! Med kasnejšim študijem in v prvih letih službovanja so me romantične iluzije popustile, čemur so precej pripomogla tudi medijska poročila o realnosti v Sovjetski zvezi.

Nekaj let pred perestrojko, ko sem bila že lepo vpeljana kot lektorica klasične filologije v Londonu, sem imela dovolj časa, da sem se povrnila k temu, kar mi je postalo tekom let nekakšen ruski konjiček. Takrat je po londonskih univerzah kar mrgolelo lektorjev iz Sovjetske zveze, ki so v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja prišli v Anglijo ter zlahka dobili profesorska mesta, kajti v tistem času je tam, iz različnih, in često nerazumljivih vzrokov, zanimanje za ruščino ter vse rusko in sovjetsko močno naraslo. Tako sem se kot izredni študent vpisala na diplomski študij ruščine in ruske ter sovjetske književnosti.

Že takoj na začetku je bilo jasno, da sem kot pristna Slovanka in Slovenka imela veliko prednost pred ostalimi študenti, po večini anglo-saksonskega

porekla. Sklanjatve, spregatve, dovršni in nedovršni glagoli so mi bili s slovenščino prirojena modrost. Izgovorjava ter razumevanje ruskih tekstov mi nista delali nobenih težav. Kadar pa mi je pri pisanju in govorjenju zmanjkalo izrazov, sem kar porusila slovenske besede, dodala najbolj verjetne končnice, in devetkrat mi je navadno ratalo, desetič sem ga pa polomila. V zadnjem letniku sem dobila celo leto plačanega dopusta in lagodno zaključila študij z diplomsko nalogo o delu Aleksandra Solženicina.

Prav za tisto poletje je bilo razpisanih pet dvome-sečnih štipendij na moskovski univerzi za izpopolnjevanje angleških profesorjev ruščine. Čeprav nisem imela namena poučevati ruščine, mi je mentor svetoval, naj zaprosim, saj bo tak tečaj kot pikica na »i«. Vložila sem prošnjo, imela intervju in bila sprejeta.

V naslednjih tednih sem še v Angliji prvič in na lastni koži okusila sovjetsko realnost, ko sem po njihovih konzulatih in veleposlaništvih spolnjevala formularje administrativne birokracije. Končno se nas je vseh pet lepega junijskega večera vkrcalo na direkten polet za Moskvo.

Na moskovskem letališču so vzeli prav vsak komad prtljage iz naših kovčkov, prelistali vsako knjigo, in šele po dobri uri »preiskave« smo se končno srečali z dvema organizatorjema tečaja, ki sta nas pričakala in odpeljala v ogromno in impozantno Lomonosovo univerzo, kjer smo vse tedne stanovali v študentskem internatu, ki je bil med poletnimi počitnicami na razpolago študijskim skupinam iz tujine.

Bilo je že okrog enih zjutraj, ko smo skozi labirinte diskretno zastraženih vrat končno prišli do zgradbe z našimi spalnicami. V jedilnici nas je pričakal sam rektor enega oddelka filozofske fakultete in nam kljub pozni uri in s tipično slovansko gostoljubnostjo postregel z obilnimi prigrizki in sladicami. Ob tem je vsakega od nas posebej vljudno nagovoril in na kratko z njim pokramljal. Ko je bila vrsta na meni in sem se predstavila, se je nasmehnil z besedami: »A, vi ste Nataša?« To je bilo vse. Čeprav sem ob tej nenavadni dobrodošlici dobila neprijeten občutek, sem ta pozdrav, verjetno zaradi utrujenosti, pripisala svojemu ruskemu imenu.

Iluzija podeželskega poletnega muzeja.

Lesene cerkve na podeželju.

Naslednji dan je bil posvečen administraciji. Vsi udeleženci smo se morali formalno vpisati – mislim, da nas je bilo vseh skupaj okrog osemdeset profesorjev ruščine, in to z vsega sveta – ob čemer so nas tudi razdelili v majhne študijske skupine. Čakali smo v dolgi, dolgi vrsti, saj je vsak udeleženec moral posamič vstopiti v pisarno, kjer mu je močno zajetna sovjetska dama z birokratsko preciznostjo preverila vse dokumente, mu izročila šop formularjev, ki naj bi jih v čakalnici izpolnil, potem nekje dobil še osem fotografij, se spet postavil v vrsto in ponovno stopil pred njeno obličje ter, če mu bo sreča naklonjena, dobil urnik za naslednje tedne.

Ko sem zdolgočaseno čakala in štela tam od trideset navzdol, sem se jezila sama nase, češ da nekdo, ki je zrasel v komunistični birokraciji, bi bil lahko vsaj toliko pameten, da bi si za take priložnosti preskrbel nekaj fotografij. S tem bi si prihranila vsaj eno pot. Končno sem prišla na vrsto, moj predhodnik je prišel iz pisarne in za njim je zagrmelo: »Naslednji!«

Vstopila sem, sedla na stol, na katerega je pokazal prst ustrahujoče uradnice, ter čakala naslednjega ukaza.

»Ime?«

»Nataša Stanič.«

Tišina. Čez kake pol minute: »Vaš dosje je zaključen.« Na mizo je priletel moj urnik tečaja in že je zarohnel: »Naslednji!«

Do danes ne vem, kje sem dobila pogum, da sem z enakim, če ne večjim volumnom decibelov, zahtevala odgovor, zakaj naj bi bil moj dosje zaključen. Seveda ga nisem dobila. Vsekakor je rekla, da mi odgovora ne da. Končno sem menda že sikala od

jeze in rekla, da hočem govoriti z rektorjem.

»Pojdite v njegovo pisarno. Naslednji!«

Rektor je bil pred vrati pisarne, kot bi me pričakoval, in me vljudno povabil notri. Tudi sama sem prišla toliko k sebi, da sem se lahko obvladala in spet komunicirala po pravih bontona.

»Če dovolite, bi vas rada nekaj vprašala.«

Z nasmehom: »Lahko, vendar ne obljubim, da vam bom dal odgovor.«

Nikoli nisem izvedela, zakaj so me še pred prihodom tako prereševali. Morda zato, ker sem imela poleg britanskega še vedno jugoslovansko državljanstvo.

Morda zato, ker sem takrat honorarno delala v slovenskem oddelku BBC-ja. Karkoli je bil že njihov namen, dosegli so to, da sem vse tedne imela občutek, da me opazujejo, ali vsaj vedo za vsak moj korak. Takoj pa naj dodam, da me to ni odvrnilo od prav ničesar, kar sem, poleg tečaja, nameravala v tistih tednih.

Pouk je bil intenziven in kvaliteten. Profesorji so bili prijazni, a zadržani. Šele po kakem tednu ali dveh, potem ko se jim je zdelo, da ti lahko zaupajo, so ti šepnili, da bi te radi povabili domov, pa si ne upajo, ker ne smejo. Kljub temu nisem bila brez »avtentične« družbe, ker sem dobila že v Londonu nekaj kontaktov. Najbolj zanimiva je bila Marina, mlajša Rusinja iz Moskve, ki se ni niti najmanj bala povabiti me k sebi. Ne vem, kakšno vlogo je igrala. Stanovanje, v katerem je živela s svojo materjo, je bilo prostorno, izbrano opremljeno, in spominjalo bolj na bogato udobje stare Rusije kot na sovjetski komunizem. Na zabavnicah, ki jih je prirejela, sem srečavala izredno zanimive ljudi iz različnih področij sovjet-

Zimski dvorec – Hermitage, Sankt Petersburg.

Poletni dvorec – Carskoje selo.

ske inteligence. Kar me je takrat frapiralo, danes pa se vedno pogosteje omenja kot zlo sovjetske družbe, je bila njihova kapaciteta za alkohol. Prav nič nenavadnega ni bilo, če je moški tekom večera izpraznil steklenico vodke, in pri tem bil sicer dobre volje, ne pa paraliziran na tleh! Najbolj živo se spominjam večerje, na katero sta naju z Marino povabila njena dobra prijateljca, ki sta bila takrat med vodilnimi pevci v Bolšoj teatru, tenorist in baritonist. Peljala sta naju v Klub umetnikov. Ko smo se posedli v elegantni restavraciji stare moskovske hiše in sem začela ogledovati notranji balkon iz rezljanega lesa, ki se je vil v polnem krogu v višini prvega nadstropja, sta mi gostitelja povedala, da se govori, da je bila to hiša družine Rostovih, Natašinih staršev iz Vojne in mir. Ob tem si je moja bujna domišljija dala duška! Spet sem prišla na trdna tla šele potem, ko se je začela miza polniti z izbranimi začetnimi jedmi. Med njimi je bila ne skodelica, ampak skleda beluginega kaviarja, ki smo ga zajedali z jušno žlico! (Samo kratka digresija: imam sestrično, s katero sva obe veliki ljubiteljici kaviarja. Kadar mora službeno v Moskvo, ga prinese majhno konzervico, katero si tako pravično razdeliva, da na koncu celo štejeva ikre!) Seveda smo ob tem zalivali dobrote z vodko, s katero smo nazdravljali najprej vsem državam, iz katerih smo prihajali, potem vsem nam, potem vsem našim prijateljem in in in ... Nato je sledil šampanjec, nato gruzijski konjak, med sladicami celo ruski čaj z brusnično marmelado, skratka ...

Zajtrk in kosilo smo imeli na univerzi, večerjo smo si pripravlja-

li sami. Kupovala sem v znanih Beriozkah, trgovinah, kjer si dobil najboljše blago, hrano in obleko, a samo za tujo valuto. V začetku sem si nekajkrat hotela kupiti hrano v domačinom dostopnih trgovinah. En večer sem prišla do velikega supermarketa, iz katerega se je vila dolga vrsta ljudi. Zanimalo me je, kaj je naprodaj, pa sem se jim priključila. Kmalu sem opazila, da imajo že vsi nekake listke. Ko sem se začela nebogljenostno razgledovati, je takoj pristopila k meni ena izmed prodajalk, me peljala k blagajni, kjer sem plačala, ne da bi vedela za kaj, nekaj kopejk, nato me je peljala kar do pulta, kjer je bila ogromna gora keksov, a ničesar drugega. Teh mi je namerila eno kilo, in s tem je bil nakup končan. Nič v vrsti ni godrnjal, da sem se vrinila naprej. Takoj mi je postalo jasno, da tujci niso smeli niti videti niti vedeti, kako živi navaden človek.

Še enkrat sem izrabila »imuniteto« tujca, in to pri ogledu letne rezidence ruske carske družine Carskoje selo. Najprej sem dolgo uro čakala na vstopnico, potem še dlje v vrsti pri vhodnih vratih, in prav ko sem prišla na vrsto, je mogočna sovjetska dama zaloputnila vrata, ker je bila ura poldne in palača se je za tisti dan zaprla. Z neverjetno prisotnostjo duha sem tokrat v angleščini zdrdrala, kot se je izkazalo, uspešno laž, da še isti večer letim nazaj v London in tako ne morem izrabiti vstopnice naslednji dan. Očitno je razumela angleško – nikoli nisem vedela, kdo zares ne razume, in kdo noče razumeti angleščine –, vrata so se odprla samo zame, ostalih par sto čakajočih je brez besede poslušno odšlo domov.

Po končanem tečaju sem imela vizo za še deset dni potovanja po nekaj mestih, ki so me zanimala, kajti takrat nisi mogel brez predhodne dovolilnice iz enega kraja v drugega. A železniške karte sem si morala kupiti v Moskvi. Dan pred odhodom v Petrograd, takratni Leningrad, sem šla na glavno železniško postajo po vozovnico. Ogromen prostor z vrsto blagajn je bil razdeljen na dva dela. V predelu za tiste s tujim potnim listom je bilo kakih pet blagajn in poleg mene samo še dva potnika, v predelu za domačine pa nič več blagajn, ljudi pa morda sto. Ko mi je blagajnik začel pregledovati potrdila in vize, se je pri eni od blagajn domačinov razvil oster prepir. Iz vsega kričanja sem razumela, da nekemu

Lomonosova univerza v Sankt Petersburgu.

niso hoteli izdati vozovnice kljub temu, da je trdil, da ima vse dokumente, kot je treba. Naenkrat so se zaslišali streli. Sklepam, da so mu popustili živci in je zagrozil z orožjem, ali ga celo uporabil. Moj blagajnik me je potegnil za pult in potisnil na tla, potem ukazal, da moram po vseh štirih skozi zadnja vrata v nek drug prostor. Tam mi je dal vse potrebne karte in rekel, da je bil napadalec duševno neuravnovešen in pač povzročil ta neprijeten incident, katerega sploh ni vredno omenjati. Na videz sem zgodbi verjela, mislila sem si pa svoje. Kmalu sem zaslišala policijske sirene. Če je napadalec med streljanjem ostal živ, je verjetno končal kje na severu Rusije.

To je bil moj prvi in edini obisk Sovjetske zveze. Na tečaju sem pridobila ogromno in tako tekoče govorila po rusko, da so me imeli za domačinko tam nekje iz severa. Prav vseeno mi je bilo, ali imam severni ali južni ali vzhodni ali zahodni naglas, samo da je bil ruski. A do danes, po tolikih letih brez redne konverzacije, sem na svojo veliko žalost ta lepi jezik tako pozabila, da si skoraj več ne upam povedati, da imam diplomu iz ruščine.

Veliko bolj trajni pa so vtisi in izkušnje, ki mi še danes pomagajo razumeti marsikatero kontradikcijo v današnjem postkomunističnem času. Končam naj z eno izmed dogodivščin, polno humorja in ironije, ki pa nazorno ilustrira, kako težak in dolgotrajen je prehod iz enega politično-socialnega sistema v drugega, iz carske Rusije v sovjetski komunizem in sedaj v ... kaj?

Proti koncu tečaja je prišla v Moskvo neka kulturna delegacija iz Anglije, v kateri je bilo tudi nekaj članov iz ruske sekcije BBC-ja. Eno med njimi, ki je bila sicer že v pokoju, a še vedno precejšnja avtoriteta, sem dobro poznala. Takoj po revoluciji leta 1919 je še kot otrok pribežala s starši v Pariz, odšla v London, se poročila z nekim angleškim oficirjem in še od pred druge svetovne vojne delala na BBC-ju. Ne

Stolnica Sv. Bazilija ob Kremlju na Rdečem trgu v Moskvi.

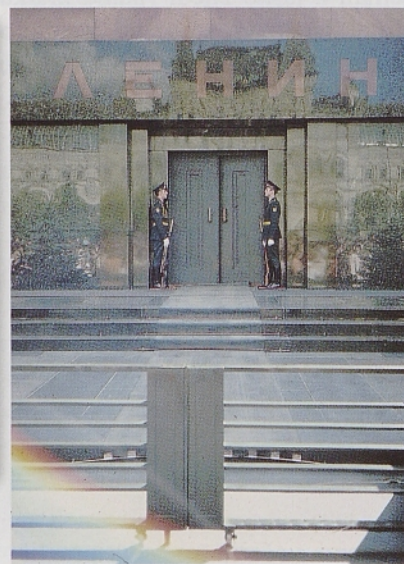
vem po kakšnem ključu, je bilo nas pet študentov povabljenih na uraden sprejem. Moja znanka je bila markantna oseba in se je rada lepo oblačila. Na sprejemu se je pojavila v elegantnem kompletu – svileni obleki in plašču iz istega blaga. To je bil priljubljen stil sedaj že pokojne matere sedanje angleške kraljice. A na moje veliko začudenje je vratar ni pustil v dvorano. Ni mu ostala dolžna. V briljantni ruščini, verjetno še s carskim naglasom, se je nanj vsul verbalni plaz, in ko je končala, je veličastno vkorakala v dvorano, medtem ko je vratar ves sključen izginil. In kaj se je zgodilo? V carskih časih ruski kmet, katerega

običajno oblačilo je bila kratka sukinja, ni imel vstopa v dvorce aristokracije in bogate hiše buržoazije. Iz tega se je razvila tradicija, seveda med višjim družbenim slojem, po kateri je vsakdo odložil plašč, predno je vstopil v sobo. Očitno aristokratska tradicija v času najhujšega komunizma ni izumrla, in ubogi vratar je moji znanki ostro povedal, da ne sme v dvorano v plašču! V kristalno čistem tonu in seveda s prikritim užitkom ironije mu je dala vedeti, da ga je lahko sram njegovega škandaloznega obnašanja, saj aplicira navade koruptne ruske aristokracije in buržuazije na dobo blestečega komunizma.

Ali so morda tudi v današnjem postkomunističnem sovjetskem kapitalizmu še kakšni sledovi absolutističnega sistema carske Rusije?

Leninov mavzolej (desno) in menjava straže ob obzidju Kremlja.

Priznanja Mladi oder

Na Prešernovi proslavi v Peterlinovi dvorani v ponedeljek, 7. februarja so podelili že 36. priznanja Mladi oder, ki jih podeljujeta ZSKP iz Gorice in Slovenska prosveta v Trstu amaterskim gledališkim skupinam za odrske nastope v preteklem letu. Goriška priznanja so podelili v Centru Bratuž v četrtek, 3. februarja. O tem je poročal Novi glas. V Trstu pa so za tržaško pokrajino priznanja prejeli: Srednja šola Ivan Cankar pri Sv. Jakobu za igrico Zadnja postaja pred Božičem; Osnovna šola Alojz Gradnik z Repentabra za pravljico Obuti maček; Nižja srednja šola Srečko Kosovel z Opčin za zgodbi Naočnik in Očalnik; priložnostna igralska skupina na pobudo skupine Tamara Petaros za igrico Salon expon; Igralska skupina Tamara Petaros za igrici Torta za mamo št. 2 in Majhen nesporazum ter recital Vici na špici; Glasbena kambrca kulturnega društva Barkovlje za glasbeno pravljico Peter in volk; Gledališka skupina mladih pri društvu Igo Gruden v Nabrežini za igro Plešasta pevka; Otroški pevski zbor Anton M. Slomšek iz Bazovice za Božično zgodbo; Gledališki krožek Slovenskega kulturnega kluba za predstavi Prevzetnost in pristranost in Dogajanja v slačilnici; Otroški zbor Ladjica iz Devina za igrico Jajce; Slovensko dramsko društvo Jaka Štoka za enodejanko Malomeščanska svatba; Slovenski oder za igrico Mala princeska.

MAJA LAPORNIK PREDSEDNICA SSG

Skupščina Slovenskega stalnega gledališča v Trstu je 8. februarja izvolila novi upravni svet SSG, in to na podlagi novega statuta, po katerem sedijo v njem po en zastopnik Društva Slovensko gledališče, SKGZ in SSO ter deželne uprave, tržaške pokrajine in tržaške občine. S tem se je končala komisarska uprava odv. Andreja Berdona in dr. Paola Marchesija, ki je morala rešiti gledališče iz najhujše krize. Oba sta zdaj v upravnem svetu.

Za novo predsednico upravnega sveta SSG je bila izvoljena kulturna in javna delavka Maja Lapornik Pelikan, ki je oktobra lani na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani dosegla znanstveni doktorat z disertacijo Slovenska dramatika 1990-2000 med pogledom v preteklost in izzivi bodočnosti.

PRIMER FRANC JEZA

Asistent dr. Jure Ramšak z Univerze na Primorskem je v lanski 4. številki 18. letnika revije Acta Histriae na straneh 961-987 objavil razpravo Politična emigracija v Trstu in vprašanje samostojne Slovenije – primer Franc Jeza.

BODI ČLOVEK!, LETNIK 1, ŠT. 1
PRILOGA TEDNIKA NOVI GLAS
LETNIK XVI., ŠT. 4 (727) / TRST, GORICA
ČETRTEK, 3. FEBRUARJA 2011

BODI ČLOVEK!

Stražar pravi: "Prišlo bo jutro, četudi je noč!" (Iz 21, 12)

BODI ČLOVEK!

V tedniku Novi glas je bila 3. februarja kot priloga 1. številka lista na štirih straneh z naslovom **Bodi človek!** in podnaslovom Stražar pravi: »Prišlo bo jutro, četudi je noč!« (Iz 21,12). Vsebinsko so sestavili štirje duhovniki koprške škofije z Goriškega: Primož Krečič, Andrej Vončina, Bogdan Vidmar in Marko Rijavec. Le najstarejši je že srečal Abrahama, vsi pa so tudi kulturno in socialno angažirani.

USPEHI CORNELIE VOSPERNIK

Koroška televizijska časnika in tolmačica Cornelia Vospernik (1969), ki je hčerka nekdanjega ravnatelja slovenske gimnazije v Celovcu in je začela svojo poklicno pot pri slovenskih radijskih sporedih v Celovcu, je bila letos imenovana za vodjo informativnih oddaj 1. sporeda ORF na Dunaju. Zadnja štiri leta je bila dopisnica iz Pekinga, še pred tem je delala na Dunaju in kot dopisnica iz Londona. O Kitajski je leta 2008 na Dunaju izdala knjigo v nemščini.

MANJŠINE V SEVERNI ITALIJI

Profesor moderne zgodovine na fakulteti za vzgojne vede v Trstu Michele Cassese je pri založbi tržaške univerze EUT izdal zgodovinsko študijo o verskih in narodnih manjšinah v severni Italiji *Espulsione, assimilazione, tolleranza: Chiesa, stati del Nord Italia e minoranze religiose ed etniche in età moderna* (Izgon, asimilacija, toleranca: Cerkev, države severne Italije in verske ter narodne manjšine v moderni dobi). Predstavili so jo 12. januarja v Trziču.

DVE NOVI SLOVENSKI BLAŽENI

Po škofu Slomšku in mladem mučencu Lojzetu Grozdetu smo Slovenci dobili še dve blaženi. Gre za dolenjski članici redovne družbe Hčera božje ljubezni: sestra Marija Krizina se je rodila kot Jožefa Bojanc 14. maja 1885 v vasi Zbure v župniji Šmarjeta, s. Marija Antonija pa kot Jožefa Fabjan 23. januarja 1907 v vasi Malo Lipje pri Žužemberku.

Papež Benedikt XVI. je namreč 14. januarja potrdil mučeništvo petih članic te redovne družbe, ki so jih iz sovraštva do vere kruto umorili srbski četniki decembra 1941 v Goraždu v Bosni in Hercegovini. S svojim delom in življenjem so izpričevale krščansko ljubezen, s smrtjo so potrdile svojo zvestobo Bogu. Dve sta bili Slovenki, ena Hrvatica, ena Avstrijka in ena Madžarka.

Omenjene redovnice so negovale bolnike in skrbele za otroke različnih ver in narodnosti v državnem Otroškem domu na Palah pri Sarajevu. Četniki so jih 11. decembra 1941 nasilno odvedli proti Goraždu, hišo pa zažgali. Pot v snegu in mrazu je trajala štiri dni in noči. Najstarejšo, Avstrijko, ki ni zdržala poti, so verjetno umorili 23. decembra v Sjetlini. Ostale štiri so zaprli v drugem nadstropju vojašnice v Goraždu. V večernih urah 15. decembra so k njim vdrli pijani vojaki, da bi jih posilili. Skušale so se rešiti s skokom skozi okno, težko ranjene pa so jih napadalci pokončali z noži in vrgli v Drino.

Razglasitev drinskih mučenk za blažene bo vodil prefekt Kongregacije za zadeve svetnikov kardinal Angelo Amato v soboto, 24. septembra, v športni dvorani Zetra v Sarajevu.

SKUPNOST DRUŽIN SONČNICA

Skupnost družin Sončnica iz Gorice je februarja pripravila v dvorani Močnikovega doma niz štirih predavanj o vzgojnih, verskih in družinskih vprašanjih. Nastopili so psihologi Julija Pelc, Alenka Rebula in Miha Kramli ter duhovnik Branko Cestnik.

DOKUMENTAREC O FILIPU TERČELJU

Dne 7. januarja je minilo 65 let od umora duhovnikov Filipa Terčelja in Franca Krašne v Štulčevi grapi pri Davči v Selški dolini.

V Terčeljevih Šturjah so imeli ob obletnici somaševanje, ki ga je vodil Bogdan Vidmar, nato so predstavili dokumentarec Romana Žonte iz Ajdovščine Skozi čas – poslednja pot Filipa Terčelja in Franca Krašne.

MUŠIČ NA DUNAJU

V prostorih Slovenskega znanstvenega inštituta na Dunaju so 4. februarja odprli pregledno razstavo slik Zorana Mušiča. Spregovorila je Alenka Puhar.

Inštitut, ki ga vodi dr. Vincenc Rajšp, je leta 2000 ustanovila slovenska država, da bi pospeševal znanstvene in kulturne stike med Slovenijo in Avstrijo. Desetletnico so slovesno praznovali 12. novembra lani, ko je tudi izšlo jubilejno poročilo. Kot se sliši, pa mu zdaj pretijo temni oblaki z grožnjo ukinitve.

UMRL JE MANLIO CECOVINI

V Trstu, kjer se je rodil 29. januarja 1914, je 6. novembra lani umrl pisatelj in politik Manlio Cecovini. Po poklicu je bil pravnik. Svoječas je vodil eno izmed državnih združenj italijanskih prostozidarских lož. Bil je liberalec, leta 1975 pa med ustanovitelji Liste za Trst. Stranko je zastopal kot tržaški župan (1978–83), evropski poslanec (1979–84) in deželni svetovalec (1978 in 1988–93).

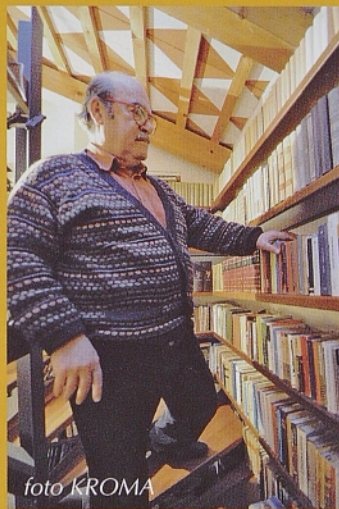
Do Slovencev je imel protisloven odnos, ki se je v zadnjih dveh letih zelo izboljšal. Kot pisatelj je napisal celo vrsto romanov, povesti, esejev in spominov. Zanimiva je njegova korespondenca s pisateljem Rebulo Carteggio scazonte con Alojz Rebula, ki jo je leta 2001 izdala tržaška pokrajinska uprava. Pisma iz let 1995–2000 obravnavajo vprašanja vere in smisla, filozofije in prostozidarstva, kulture in knjižnih del obeh avtorjev.

JULIUSZ JANUSZ NOVI NUNCIJ V SLOVENIJI

Papež Benedikt XVI. je 10. februarja imenoval za novega apostolskega nuncijskega diplomata, nadškofa msgr. Juliusza Janusza. Rodil se je leta 1944, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1967. Služboval je na nunciaturah na Tajskem, v Skandinaviji, Nemčiji, Braziliji, na Nizozemskem, Madžarskem, Kitajskem, v Ruandi in Mozambiku. Nazadnje je bil nuncij na Madžarskem.

Pred sedanjim šestim nuncijem v Sloveniji je to mesto kril msgr. Santos Abril y Castelló.

Prešernove nagrade

Na osrednji proslavi ob Dnevu slovenske kulture v Cankarjevem domu v Ljubljani sta 7. februarja prejela Prešernovi nagradi pesnik Miroslav Košuta iz Trsta in v Kanalu ob Soči rojeni dirigent Anton Nanut.

Nagrade Prešernovega sklada so prejeli pisatelj Emil Filipčič, glasbenik Zlatko Kaučič, igralka Janja Majzelj, oblikovalec Jure Miklavc, tenorist Branko Robinšak in ilustratorka Lili-jana Praprotnik Zupančič.

Miroslav Košuta, ki bo 11. marca praznoval 75-letnico, je pri založbi Mladika

ravno izdal antologijo Drevo življenja. V njej je izbor že objavljenih in nekaj novih pesmi, skupno 120, s spremno besedo prof. Tatjane Rojc.

Po podelitvi Prešernove nagrade se kar vrstijo prireditve in srečanja, na katerih Košuta nastopa kot častni gost ali govornik.

O SOŠKI FRONTI V MADŽARŠČINI

V prostorih Inštituta in Muzeja vojaške zgodovine v Budimpešti so 25. januarja v prisotnosti madžarskega obrambnega ministra predstavili madžarski prevod ene izmed knjig o soški fronti, ki jih je napisal zdravnik in od leta 2004 podpredsednik Državnega zbora dr. Vasja Klavora. Gre za študijo Doberdob, Kraško bojišče, 1915–1916, ki je izšla leta 2007, naslednje leto pa so jo natisnili tudi v nemškem prevodu.

BORIS PAHOR – OSEBNOST LETA

Dnevnik Delo je pisatelja Borisa Pahorja razglasil za Delovo osebnost leta 2010, in to na slovesnosti 3. januarja v Mestnem muzeju v Ljubljani.

Potem ko je bil pred časom imenovan za viteza Legije časti, je francoska veleposlanica v Sloveniji 25. januarja Pahorja v imenu francoskega kulturnega ministra razglasila še za člana Reda umetnosti in leposlovja.

FILMA O PRIMORSKI ZGODOVINI

V preteklih tednih sta vzbudila pozornost dva nova filma režiserja Tuga Štiglica. Oba se ukvarjata z zgodovino primorskega kljubovanja raznarodovanju in fašizmu.

Za film Črni bratje, ki je nastal po povesti Franceta Bevka, sta scenarij napisala Marjan Bevk in Marko Bratuš.

Za film Strelji v Bazovici, ki govori o junakih I. tržaškega procesa, pa je bil scenarist Jadran Sterle.

Prešernova proslava Slovenske prosvete in Društva slovenskih izobražencev

Na predvečer slovenskega kulturnega praznika sta Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev priredila v Peterlinovi dvorani v Trstu tradicionalno Prešernovo proslavo, ki sta jo kot vsako leto združila s podelitvijo nagrad 39. literarnega natečaja Mladike in priznanj 36. natečaja Mladi oder. O izidih obeh natečajev poročamo posebej. Slavnostni govornik na proslavi je bil občinski svetnik Igor Švab, program pa so oblikovali Dekliški pevski zbor Kraški slavček pod vodstvom Mirka Ferlana in igralci člani Radijskega odra.

Sergij Pahor

Kraški slavček pod vodstvom Mirka Ferlana

Predstavitel knjige Trdoglavček Tomaž

Govornik Igor Švab

Nagrajenki na literarnem natečaju Mladike (vse slike: foto KROMA)

JEZIKI KNJIŽEVNOSTI

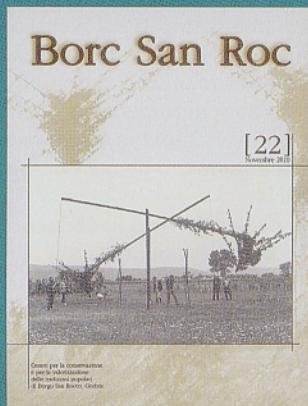
Redni profesor ruskega jezika in književnosti na Visoki šoli modernih jezikov za prevajalce in tolmače v Trstu dr. Ivan Verč je pri založbi ZRC SAZU v Ljubljani v zbirki Studia Litteraria objavil študijo Razumevanje jezikov književnosti. Predstavili so jo v Narodnem domu v Trstu 10. februarja.

DAN EMIGRANTA

Letošnji Dan emigranta v prireditvi pokrajinskih vodstev Slovenske kulturno gospodarske zveze in Sveta slovenskih organizacij za videmsko pokrajino je bil 6. januarja v nekdanji cerkvi sv. Frančiška v Čedadu. Občinstvo sta nagovorila novi deželni odbornik za kulturo Elio De Anna in učiteljica v dvojezičnem središču v Špetru Miriam Simiz, pozdravil pa je še čedadski župan Stefano Balloch. Kulturni spored so oblikovali pevci in ansambel BK Evolution, ustvarjalci sporedov Radia Trst za Benečijo in Beneško gledališče, ki je v režiji Marjana Bevka uprizorilo delo Lena iz Tapoluovega, ki ga je za oder priredil Giorgio Banchig.

BORC SAN ROC

V goriški mestni četrti Podturn (San Rocco) Središče za ohranjanje in ovrednotenje ljudskega izročila Podturna, ki se naslanja na župnijo, že dobri dve desetletji izdaja letni zbornik *Borc San Roc*, ki se ukvarja z zgodovino, umetnostjo in drugimi domoznanskimi vidiki tako četrti kot mesta. Na furlansko prisotnost opozarjajo naslov zbornika, prevodi naslovov posameznih razprav in člankov v furlanščino in seveda vsebina nekaterih prispevkov. Vsakokrat pa se med avtorji ali vsebinami zazna tudi slovenska prisotnost.

Od letnika 20 (2008) je odgovorna urednica zbornika goriška Slovenka, časnikarka Erika Jazbar. Zadnji, 22. zvezek, je predstavila 10. novembra lani skupno s prof. Silvanom Cavazzo. V njem najdemo tudi članek o glasbeniku Emilu Komeilu. Med avtorji pa sta Saša Quinzi in Diego Kuzmin.

OSREDNJA PROSLAVA V TRSTU

Tako kot lani sta Slovenska kulturno gospodarska zveza in Svet slovenskih organizacij ob Dnevu slovenske kulture priredila eno samo osrednjo proslavo, povezano s podelitvijo posebnega »zamejskega« priznanja.

Letošnja proslava je bila 6. februarja v Kulturnem domu v Trstu. Slavnostni govornik je bil beneški časnikar Ezio Gosgnach, ki je bil donedavna odgovorni urednik videmskega nadškofijskega tednika *La Vita Cattolica* in nadškofijskega radia, zdaj pa je prevzel uredništvo beneškega štirinajstdnevnik *Dom*.

Priznanje za življenjsko delo je prejel časnikar in publicist ter nekdanji senator in evropski poslanec Mitja Volčič.

Na večeru je imel koncert Big band RTV Slovenija pod vodstvom Tadeja Tomšiča. Solistka je bila Eva Hren.

Big Band RTV Slovenije s pevko Evo Hren (levo) in podelitev priznanja za življenjsko delo Mitji Volčiču (desno)
Foto I. Gregori

20 LET ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

V Monoštru sta bila 6. novembra občni zbor in akademija ob 20-letnici Zveze Slovencev na Madžarskem.

Organizacijo, ki povezuje 16 kulturnih društev in dve gospodarski družbi, so ustanovili 27. oktobra 1990, da bi krepila narodnostno identiteto, ohranjala slovenski jezik in kulturo ter spodbujala gospodarski razvoj v Porabju. Tam v sedmih vaseh in narodnostno mešanem mestecu Monošter živi okoli 3.000 Slovencev, še kakih 2.000 pa jih najdemo v Sombotelu, Budimpešti in drugih krajih. Čeprav je bilo po letu 1990 veliko storjenega, se Slovenci na Madžarskem spopadajo s številnimi težavami: asimilacija se ni ustavila, primanjkuje finančnih sredstev, veliko je problemov z dvojezičnim šolstvom, javno rabo slovenščine in manjšinskimi mediji. Tudi za domačine pomembna cestna povezava Verica – Zgornji Senik, za katero sta oktobra 2007 položila temeljni kamen takratna ministrska predsednika Madžarske in Slovenije Gyurcsany in Janša, še ni bila zgrajena.

Kljub lanski ustavni reformi tudi ni rešeno vprašanje zastopstva slovenske manjšine v parlamentu v Budimpešti. Zakon o narodnih in etničnih manjšinah na Madžarskem iz leta 1993 pa je omogočil ustanovitev manjšinskih samouprav v slovenskih krajih in Državne slovenske samouprave s sedežem na Gornjem Seniku in s podružnico v Budimpešti. Na zadnjih volitvah 3. oktobra lani so Slovenci na Madžarskem izvolili enajst manjšinskih samouprav: sedem v Porabju, štiri pa zunaj tradicionalnega naseljitvenega območja.

Na čelu Zveze Slovencev na Madžarskem je bil na omenjenem 6. občnem zboru kot predsednik potrjen Jože Hirnök, ki jo vodi od ustanovitve.

POSLOVILA SE JE ELKA BELIČIČ

V tržaški bolnišnici je 5. februarja preminila Elka (Gabrijela) Eržen Beličič, vdova po pesniku in pisatelju prof. Vinku Beličiču. Rodila se je 3. marca 1920 v Ljubljani, kjer je maturirala leta 1939 in bila že zgodaj vpeta v živahne dijaške in mladinske dejavnosti katoliškega tabora. Med vojno se je poročila, revolucija pa je močno zaznamovala mlado družino, saj je v Sloveniji prišlo do ostre ločitve duhov. Številni znanci so izgubili življenje. Ko je mož maja 1945 nastopil begunsko pot, je ostala v Sloveniji s prvim in v pričakovanju drugega sina. Ko pa je zvedela, da mož, profesor v Trstu, boleha, je novembra 1947 ilegalno prestopila mejo in dosegla Trst, vendar brez otrok. Šele leta 1954 se je družina, ki se je na Tržaškem povečala še za dva fanta, združila v Trstu. Težav pa seveda ni bilo konca. Prof. Beličič je o nadlogah begunskih izobražencev brez državljanstva v Trstu marsikaj napisal.

Elka Beličič pa je vse premagovala z ljubeznijo, živo vero in optimističnim značajem. Zlasti na Opčinah, kjer se je družina ustalila, je bila nepogrešljiva v cerkvi in prosvetni dvorani, kot izkušena žena z izjemnim poznavanjem polpreteklosti ter neprekosljivim spominom pa je bila modra sogovornica.

IVAN JURKOVIČ
NUNCIJ V RUSIJI

Papež Benedikt XVI. je 19. februarja imenoval slovenskega cerkvenega diplomata msgr. dr. Ivana Jurkoviča za apostolskega nuncijskega v Ruski federaciji.

Jurkovič, ki se je rodil 10. junija 1952 v Banjaloki pri Kočevju, je bil posvečen v duhovnika leta 1977 v Ljubljani. Iz dušnega pastirstva je leta 1980 odšel študirat na cerkveno diplomatsko akademijo v Rim, kjer je diplomiral, medtem ko je na lateranski univerzi doktoriral iz cerkvenega prava. Diplomatsko službo je leta 1984 začel v Južni Koreji, nato je delal na nunciaturah v Kolumbiji in Rusiji. V Moskvi je obenem tri leta predaval na Kolegiju katoliške teologije sv. Tomaža Akvinskega in v ruščini izdal tri strokovna dela. V letih 1996–2001 je služboval na Državnem tajništvu Svetega sedeža in med drugim sodeloval v nekaterih mednarodnih organizacijah oz. na mednarodnih srečanjih. Julija 2001 je bil imenovan za apostolskega nuncijskega v Belorusiji in oktobra istega leta v ljubljanski stolnici posvečen v nadškofa, v letih 2004–11 pa je bil nuncijskega v Ukrajini.

Novoletni sprejem SSk

Pogled v dvorano avditorija v Gorici (foto I. Gregori)

Novoletni sprejem Slovenske skupnosti je bil letos 21. januarja v Avditoriju v Gorici. Prvi del je bil v dvorani, sledila je družabnost. Na odru sta nastopila solistka Mirjam Pahor ob spremljavi pianista Carla Corazze in dekliški zbor Bodeča neža pod vodstvom Mateje Černic. Slavnostni govor je imel deželni tajnik SSk odv. Damijan Terpin. Pozdravili pa so goriški župan Ettore Romoli, predsednik komisije Državnega zbora za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Miro Petek ter predsednika goriške in tržaške pokrajinske uprave Enrico Gherghetta ter Maria Teresa Bassa Poropat.

DAN SPOMINA

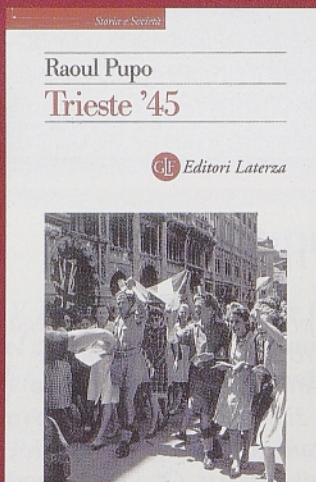
Ob Svetovnem dnevu spomina na žrtve holokavsta so bile 27. januarja in okoli tega dne številne spominske in študijske pobude.

Slovenski viri navajajo, da je v Sloveniji takrat izgubilo življenje 559 Judov.

V Trstu je bila osrednja slovesnost v Rižarni. Slovenska guvernica je bila županja iz Doline Fulvia Premolin. Slovenski del katoliške molitve pa je bil tokrat prvič zgolj simboličen.

V Padovi so v nizu pobud spomnili tudi trpljenja Slovencev in Hrvatov v fašističnem taborišču v Chiesanuovi. V kulturnem središču Altinate je bila 24. januarja okrogla miza, ki jo je vodil zdravnik dr. Franco Biasia iz Padove. Najprej je zavrtel svoj dokumentarec o taborišču Chiesanuova s posnetki pripovedi več pričevalcev ter vojašnice, ki še stoji. Častni gost srečanja je bil nekdanji zapornik v Chiesanuovi, poznejši vidni predstavnik OF, diplomat, podpredsednik jugoslovanske in predsednik slovenske vlade, 95-letni akademik dr. Anton Vratuša. Zgodovinarica prof. Alessandra Kersevan iz Vidma je orisala italijansko zasedbo tako imenovane Ljubljanske pokrajine in fašistični represivni ter internacijski sistem. Tržaški časninar Ivo Jevnikar pa je opisal veliko duhovno in gmočno pomoč, ki so jo internirancem v Chiesanuovi nudili trije redovni duhovniki: slovenska frančiškana patra Atanazij Kocjančič in Fortunat Zorman ter minorit iz Padove p. Placido Cortese.

Nove zgodovinske študije

»Tržaško vprašanje« ostaja zelo zanimivo za italijanske zgodovinarje.

Ugledna založba Editori Laterza iz Rima in Barija je v zbirki Storia e Società že ponatisnila lani spomladi objavljeno študijo Trieste 145, ki jo je napisal profesor sodobne zgodovine na Fakulteti političnih ved tržaške univerze Raoul Pupo. Na 394 straneh povzema in bogati svoje dosedanje številne študije o različnih vidikih tržaškega vprašanja med drugo svetovno vojno in po njej.

Zgodovinar Patrick Karlsen, ki je dosegel znanstveni doktorat iz sodobne zgodovine na tržaški univerzi, trenutno pa dela v Neaplju, je pri založbi Libreria editrice goriziana (LEG) v Gorici konec lanskega leta objavil študijo o Komunistični partiji Italije in vzhodni italijanski meji Frontiera rossa, Il Pci, il confine orientale e il contesto internazionale 1941 – 1955 (Rdeča meja, KPI, vzhodna meja in mednarodni okvir v letih 1941–55).

Deželni zavod za zgodovino osvobodilnega gibanja Furlanije Julijske krajine iz Trsta in Inštitut za družbeno in versko zgodovino iz Gorice sta izdala knjigo »Vita Nuova« 1945 – 1965, Trieste nelle pagine del settimanale diocesano (Vita Nuova 1945–1965, Trst v pisanju škofijskega tednika). Napisal jo je Andrea Dessardo. Gre za vpogled v zapleteno zgodovino italijanskega katoliškega gibanja v Trstu v prvih dveh poveljnih desetletjih.

OBČNI ZBOR SZSO

Slovenska zamejska skavtska organizacija je imela 23. januarja deželni občni zbor v Marijinem domu v Ul. Risorta v Trstu. Vodila sta ga deželna načelnika Paolo Biancuzzi in Jasna Košuta. Pred tem so imeli skavtski voditelji delavnico o končnem delu skavtske vzgojne poti in »odhodu« roverjev in popotnic »na pot«. Sledila sta pokrajinska občna zbora za Tržaško in Goriško. Za jesen je napovedan nov deželni občni zbor v Škednju ob 60-letnici ustanovitve tamkajšnje prve zamejske skavtske skupine, iz katere so se razvili Slovenski tržaški skavti in današnja SZSO.

IZVESTJE

Pri založbi Mladika so ravnateljstva slovenskih šol na Tržaškem s pomočjo več ustanov izdala novo Izvestje. V njem so zajeti podatki o slovenskih srednjih in višjih srednjih šolah na Tržaškem v šolskih letih 2006/07 – 2008/09. Dragoceno publikacijo sta uredila upokojena profesorja Zvonko Legiša in Robert Petaros.

SPREMEMBE IN PRETRESI V SLOVENSKI CERKVI

Papež Benedikt XVI. je 4. januarja sprejel odstop prefekta Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, slovenskega kardinala Franca Rodeta, in imenoval njegovega naslednika. Msgr. Rode je kongregacijo vodil od 11. februarja 2004, odstop pa je v skladu s pravili ponudil ob dopolnitvi 75. leta starosti, septembra 2009. Zaenkrat ostaja v Rimu, saj je do svojega 80. leta polnopravni član več pomembnih delovnih teles v vodstvu vesoljne Cerkve.

Do pomembne novosti je prišlo v mariborski nadškofiji, ki jo sicer ta čas pretresa huda finančna afera. Papež je 3. februarja sprejel odstop nadškofa msgr. Franca Krambergerja, in tako je njegovo mesto prevzel dotedanji mariborski nadškof - pomočnik s pravico nasledstva msgr. Marjan Turnšek. (Slika: Novi mariborski nadškof Turnšek, njegov predhodnik Kramberger in pomožni škof Smej.)

ŠTEVERJAN: KNJIGA IN SPOMENIK

Ob 70-letnici znanega podjetnika in prosvetnega ter političnega delavca Marjana Terpina iz Števerjana (roj. 10. oktobra 1940) je pri Goriški Mohorjevi družbi na 238 straneh izšla njegova knjiga spominov in razmišljanj *Paler iz Brd, Iz življenja Terpinovih v Števerjanu*. V njej so številne dokumentarne fotografije. Spremni besedi sta ji napisala Rafko Dolhar in Erika Jazbar. Oba sta skupno z Dragom Štoko in avtorjem tudi krstno predstavila to peto Terpinovo knjigo 9. oktobra v Števerjanu.

Na Mocverju v občini Števerjan, tik ob domačiji Komjančevih, ki so bili pobudniki tega dogodka, pa so 30. oktobra odkrili obeležje v počastitev briških žensk, ki so do povojne razmejitve po stezi, ki se tam vije, s »kaštelami« na glavi nosile v Gorico sadje, predvsem češnje, in domače pridelke. Na mestu, kjer zdaj stoji spomenik, so si običajno za krajši čas oddahnile, kot je zapisano v besedilu Franka Žerjala, ki je vklesano v nabrežinski kamen spomenika. Podobo briške žene pa je zanj izklesal Angelo Simonetti.

JUBILEJNI OBČNI ZBOR ZSKP

Zveza slovenske katoliške prosvete je imela svoj 50. občni zbor 25. januarja v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici. Vsa poročila vodstva in članic je v posebni prilogi objavil *Novi glas* 10. februarja. Za predsednico ZSKP je bila potrjena šolnica in števerjanska županja Franka Padovan.

200-LETNICA FRANČIŠKANOV NA KAPELI

V najstarejšem delu Gorice, na Trgu sv. Antona ali Starem placu, kjer se vije stebrišče nekdanjega samostana, v južnem kotu pa je cerkva sv. Antona, so do 6. januarja 1811 domovali frančiškani. Tistega dne so se v procesiji s Sv. Rešnjim Telesom preselili na Kapelo ali Kostanjevico.

Natanko 200 let kasneje se je na praznik sv. treh kraljev procesija ponovila. Na Kostanjevici je nato daroval slovesno mašo goriški nadškof msgr. Dino de Antoni. Praznovanja ob jubileju so trajala več dni. V tem okviru so 8. januarja na Erjavčevi ulici v Novi Gorici odkrili doprsni kip jezikoslovcu p. Stanislavu Škrabcu, ki je dolga leta živel in delal na Kostanjevici.

Knjiga o B. Hacquetu

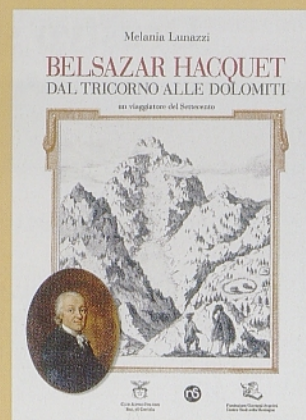
Avgusta lani je na pobudo goriške sekcije Italijanskega planinskega društva CAI s pomočjo Sklada Goriške hranilnice in drugih ustanov pri založbi Nuovi Sentieri Editore v Bellunu izšlo obsežno delo Belsazar Hacquet, *Dal Tricorno alle Dolomiti, Un viaggiatore del Settecento* (v slovenščini bi to zapisali: Balthasar Hacquet, *Od Triglava do Dolomitov, Popotnik iz 18. stoletja*).

Gre za prikaz življenja in dela znamenitega francoskega zdravnika, botanika, raziskovalca, alpinista in pisatelja, ki je na slovenska tla prišel z Napoleonovo vojsko in tu preživel dobri dve desetletji, saj je bil rudniški zdravnik v Idriji, pa tudi profesor v Ljubljani.

Knjigo je uredila mlajša umetnostna zgodovinarica, alpinistka, častnikarka in publicistka Melania Lunazzi, ki živi v Vidmu. V knjigi, ki šteje 240 strani besedila in 48 strani dokumentarnih prilog, je v prvem delu opisala Hacqueta in njegov čas. V drugem delu je izbor odlomkov iz Hacquetovih del (tudi o Triglavu), a tudi iz spisov o njem. V tretjem delu so popis njegove zapuščine in spisov, viri, kazalo in zahvale.

Del gradiva je iz slovenskih ustanov. Tako najdemo tudi reprodukcijo lista iz Hacquetovega herbarija, ki ga hrani Prirodoslovni muzej Slovenije, s slovito *Scabiosa trento*, ki jo je popisal kot nanovo odkrito, a tudi že izginulo rastlino. Poznajo jo vsi ljubitelji Kugyjevih del. Kugy jo je namreč dolgo zaman iskal, pozneje pa so ugotovili, da ne gre za novo cvetlico, temveč za že poznano blede obloglavko ali beli č opek (*Cephalaria leucantha*), ki raste na kraških gmajnah.

Hacquet je bil doslej v Italiji skoraj neznan, čeprav je bil tudi raziskovalec Julijskih Alp, krasoslovec in eden izmed začetnikov narodopisja na našem koncu. Potoval pa je po vsej Evropi, od Črnega morja do Švedske, predaval na univerzi v Krakovu in si dopisoval s pomembnejšimi znanstveniki svojega časa.

TISCHLERJEVA NAGRADA

Letošnjo Tischlerjevo nagrado sta Narodni svet koroških Slovencev in Krščanska kulturna zveza 2. februarja podelila Hanziju Gabrielu, ki ima velike zasluge za ohranitev in razvoj tamburaštva na Koroškem, a tudi na Dunaju.

VIDNA DVOJEŽIČNOST

Ob desetletnici odobritve italijanskega zaščitnega zakona za Slovence se je zvrstila kopica okroglih miz, tiskovnih konferenc in drugih pobud, posvečenih razpravljanju o pomenu in uresničevanju zakona št. 38/2001.

Skupina Mladi za mlade, v kateri so somišljeniki samostojnega političnega nastopanja Slovenske skupnosti, je pripravila zgoščenko v slovenščini, italijanščini in angleščini, ki nazorno prikazuje, kako je z »vidno dvojezičnostjo« med Slovenci v Italiji. Na samo obletnico, 14. februarja, sta jo na tiskovni konferenci na sedežu deželnega sveta in pozneje na javni prireditvi v Narodnem domu v Trstu predstavila deželni tajnik in predsednica skupine Tomaž Špacapan in Nataša Zeriul.

Umrl je župnik Bogomil Brecelj

V Duhovniškem domu v Gorici, kjer je živel zadnja leta, je 21. januarja po daljšem bolehanju preminil duhovnik in kulturni delavec Bogomil Brecelj.

Preteklega 8. avgusta je obhajal 85-letnico. Rodil se je v Žapužah pri Ajdovščini, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1950. Kot kaplan je služboval v Štandrežu in nato Sovodnjah. V letih 1955–72 je vodil župnijo Doberdob, nato je bil župnik v Zgoniku, od leta 1976 do upokojitve pa v Nabrežini.

Povsod se je izkazal kot zelo goreč dušni pastir, a tudi katehet in vzgojni ter kulturni organizator, saj je vodil ali spodbujal delovanje pevskih zborov za otroke in odrasle, dramskih, športnih in skavtskih skupin, župnijskih listov. V Doberdobu je pod njegovim vodstvom zrasel župnijski dom, v Nabrežini župnijska dvorana. Njegova skrb se pozna tudi v cerkvenih zgradbah v Doberdobu, Samatorci in Nabrežini.

Rajnega župnika Bogomila Brecelja je odlikoval odprt in vesel značaj, čeprav je imel za sabo hude preizkušnje, med drugim partizanski poboj očeta, dveh sester in bratca leta 1944. Leta 2000 je objavil knjigo spominov *Utrinki mojega življenja*.

Društvo slovenskih izobražencev v novem letu

Dr. Anton Stres o socialnih problemih v slovenski družbi

Prvo srečanje po božičnih in novoletnih praznikih je bilo v ponedeljek, 10. januarja. Takrat nas je obiskal ljubljanski nadškof in predsednik Slovenske škofovske konference dr. Anton Stres, ki je govoril o socialnih problemih v slovenski družbi in o stališčih slovenske Cerkve do te problematike. Naslednji ponedeljek, 17. januarja je bil gost društva predsednik paritetnega odbora za izvajanje zaščitnega zakona za Slovence v Italiji Bojan Brezigar. V ponedeljek, 24. januarja so večer posvetili pisatelju Cirilu Kosmaču ob stoletnici njegovega rojstva. Na temo »Podobe Kosmačevega življenja in dela« so govorili literarna zgodovinarica mag. Marija Mercina, publicistka Alenka Puhar in pisatelj Saša Vuga. Naslednji ponedeljek so se v društvu spomnili 150. obletnice ustanovitve »Slavjanske čitalnice« v Trstu. O tem je predaval prof. Samo Pahor. V ponedeljek, 7. februarja, na predvečer slovenskega kulturnega praznika, je bila v Peterlinovi dvorani tradicionalna Prešernova proslava, o čemer poročamo posebej na drugem mestu. Na valentinovo, v ponedeljek, 14. februarja pa je Društvo slovenskih izobražencev v sodelovanju z založbo Mladika predstavilo zadnji roman Eveline Umek z naslovom »Zlata poroka ali Tržaški blues«. O avtorici in njenem delu je govorila prof. Loredana Umek.

Bojan Brezigar (levo) in Samo Pahor (desno)

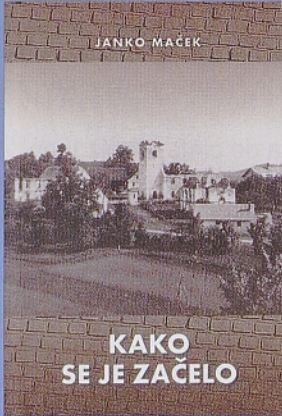
Marija Mercina, Saša Vuga in Alenka Puhar

Loredana Umek in Evelina Umek

Čas in ljudje

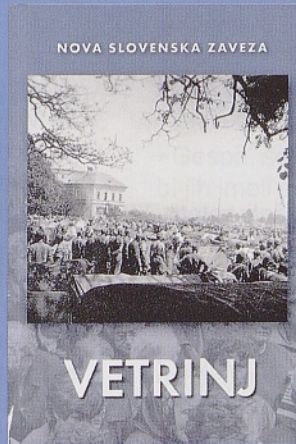
V knjižni zbirki založbe Družina Čas in ljudje, ki prinaša življenjepise, spomine in dokumentarna dela predvsem o letih vojne in revolucije na Slovenskem, sta v letu 2010 izšli obsežni knjigi (zvezka št. 24 in 25 omenjene zbirke) z izborom pomembnih besedil iz revije Zaveza.

Janko Maček, rojen leta 1931 v Šentjoštu, ki v Zavezi v rubriki **KAKO SE JE ZAČELO** učinkovito in z navajanjem še živih prič obdeluje razmere v posameznih krajih v prvem obdobju okupacije ter zač etke revolucije in bratomornega spopada, je izbral 16 svojih prispevkov ter jih objavil v knjigi z naslovom **Kako se je začelo**. Spremnno besedo je napisal mag. Stane Okoliš.

V knjigi **VETRINJ**, ki sta jo uredila Jože Pavlič in Jožef Kočar, pa je Nova Slovenska zaveza zbrala

vrsto dokumentov, razprav, komentarjev in spominov različnih, tudi tujih avtorjev o vetrinjski tragediji – britanski izročilni slovenskih protikomunistov v roke Titove vojske in njihovi kruti usodi. Poudarek je na odgovornosti Velike Britanije z večkrat izraženim pričakovanjem, da ta država vsaj prizna in obžaluje, kar se je zgodilo. Velik poudarek dobijo raziskave Nikolaja Tolstoj in njihovi odmevi. Nova slovenska zaveza nadalje pojasnjuje svoj kritični pogled na prvo spominsko slovesnost v Kočevskem rogu 8. julija 1990. Knjiga ima na koncu koristno osebno kazalo.

ETIKA IN PRIHODNOST

V Trstu je bilo 21. januarja prvo iz niza mesečnih srečanj za mlade **Etika in prihodnost**. Na temo **Ali bo z Evropo izumrlo tudi krščanstvo?** je imel uvodno razmišljanje p. dr. Edi Kovač. Razgovor o svetem v kinematografiji pa je 25. februarja vodil p. Andraž Arko.

UMRL JE DUHOVNIK BRANKO ROZMAN

V Ljubljani je 31. januarja umrl nekdanji izseljenski duhovnik, pesnik, pisatelj in urednik dr. Branko Rozman.

Rodil se je 31. marca 1925 v Bohinjski Bistrici. Maturiral je v Ljubljani in se maja 1945 umaknil v Avstrijo. Jeseni naslednjega leta je stopil v begunsko semenišče ljubljanske škofije, ki je bilo prej v Italiji, od leta 1947 pa v Argentini. Tam je bil leta 1952 posvečen v duhovnika. Do leta 1956 je bil kaplan med slovenskimi izseljenci, vmes je leta 1955 doktoriral. V letih 1957–65 je bil v Adrogeju prefekt v zavodu in predavatelj pastoralne teologije ter ekonom v bogoslovju.

Pisati je začel že v taborišču in semenišču, v Argentini pa je objavjal leposlovje v revijah in zbornikih. Iz rokopisov so uprizorili nekaj njegovih iger. Leta 1954 je v Rimu v samozaložbi izdal pesniško zbirko **Na steni spi čas**.

Leta 1966 se je preselil v Nemčijo kot izseljenski duhovnik. V Münchnu je do vrnitve v Slovenijo leta 1991 vodil slovensko župnijo. Delal je z veliko vnemo in vsem izkazoval gostoljubnost. V letih 1966–92 je urejal katoliško revijo za izseljence po Evropi **Naša luč**. V svinčenih letih, a tudi v času slovenske pomladi, je bila zelo odmevna in režimu doma neprijetna.

Pod psevdonimom Tomaž Kovač je leta 1968 izdal knjižico s pričevanji o povojnih pokolih v Sloveniji **V Rogu ležimo pobiti**. Pozneje je sodeloval pri ureditvi in izdaji dela **Stalinistič na revolucija na Slovenskem** (v dveh zvezkih, 1984 in 1991), ki ga je pod psevdonimom Stane Kos napisal Nikolaj Jeločnik.

Po vrnitvi v Slovenijo je še naprej pisal in urejal. Celjska Mohorjeva družba mu je izdala dve knjigi: zbirko starih gledaliških del **Obsodili so Kristusa – tri drame** (1998) in pesniško zbirko **Čas je zrel plod jeseni** (2005).

POSMRTNA KNJIGA MIRKA KUMRA - ČRČEJA

Ob stoletnici rojstva koroškega kmeta, javnega delavca in pripovednika – samorastnika Mirka Kumra – Črčēja (1910–81) sta Mohorjeva založba in Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik v Celovcu izdala njegove neobjavljene spise v knjigi **Da bi sonce posijalo ...**, **Vaška kronika**, **Povesti in črtice z Blata** in iz južnokoroških krajev.

Gradivo sta zbrala in uredila Valentin in Anton Kumer.

Avtor, ki je znan predvsem po spominih **Po sili vojak** (1970), opisuje vsakdanje življenje nekoč izključno slovenskega prebivalstva svoje rojstne vasi Blato v Podjuni in širše okolice. V novelah je orisal usodo domala vseh vaških rodbin v času dveh svetovnih vojn in plebiscita.

PUBLIKACIJE IZ ARGENTINE

Iz daljne Argentine nam je gospa Mirjam Oblak poslala zavitek knjižnih izdaj, ki so jih izdale slovenske ustanove v Argentini.

Pripravili smo kratek bibliografski popis prejetega gradiva:

1. Almanah Slovenskega srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka : Naše sanje. – Buenos Aires : Izdal srednješolski tečaj, 2007. – 106 str., [54] str. pril. : ilustr. ; 20 cm
 2. Almanah Slovenskega srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka : Pomlad življenja. – Buenos Aires : Izdal srednješolski tečaj, 2010. – 83 str. : ilustr. ; 20 cm
 3. Šestdeset let Slovenske dekleške organizacije in Slovenske fantovske zveze : 1949–2009 : Mladost uživamo in važno je, da vemo od kot prihajamo, kje smo, kam gremo – Buenos Aires : SDO-SFZ, 2009. – 68 str. : ilustr. ; 20 cm
 4. Petdeset let Slovenske šole Franceta Balantiča : 1951–2001. – Buenos Aires : Izdala Slovenska šola France Balantič, 2001. – 62 str. : ilustr. ; 18 cm
 5. Mladinski pevski zbor San Justo : 25 let : 1971–1996. – Buenos Aires : Izdal Mladinski pevski zbor, 1996. – 24 str. : ilustr. ; 20 cm
- Prijatelj Knjižnice Dušana Černeta, ki želi ostati neimenovan, je daroval nekaj knjig slovenskih avtorjev, ki so bile izdane v Buenos Airesu v španščini:*
1. Osojnik, Mojca: La casa que quería un sol / Mojca Osojnik ; traducido por Ana Burgert ; ilustr. Mojca Osojnik. – Buenos Aires : Unaluna, 2006. – 32 str. : ilustr. ; 26 cm (Izv. stv. nasl.: Hiša, ki bi rada imela sonce)
 2. Prap, Lila: 1001 historias / Lila Prap ; traducido por Ana Drucker. – 1a ed. – Buenos Aires : Unaluna, 2006. – 36 str. : ilustr. ; 23 cm (Lila Prap je psevdonim; pravo ime je Liljana Praprotnik-Zupančič)
 3. Prap, Lila: ¿Por qué? / Lila Prap ; traducido por Ana Burgert ; ilustr. Lila Prap. – Buenos Aires : Unaluna, 2008. – 36 str. : ilustr. ; 23 cm (Izv. stv. nasl.: Zakaj?)
 4. Prap, Lila: ¿Dinosaurios?! / Lila Prap ; ilustrado por Lila Prap ; traducido por Jeannine Emery. – 1ª ed. – Buenos Aires : Unaluna, 2010. – 32 str. : ilustr. ; 24 cm (Izv. stv. nasl.: Dinosaurji?)
 5. Debeljak, Aleš: Las odas inacabadas / Aleš Debeljak ; traducción Barbara Pregelj e Iván Reymóndez Fernandez. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2010. – 94 str. ; 20 cm. Dvojezična izdaja v slovenščini in španščini (Izv. stv. nasl.: Neskončne hvalnice)
 6. Ihan, Alojz: La moneda de plata / Alojz Ihan ; traducción de María Florencia Ferre y Mojca Jesenovec. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2010. – 119 str. ; 20 cm (Izv. stv. nasl.: Srebrnik)
 7. Čučnik, Primož: Ventanas nuevas / Čučnik Primož ; traducción Pablo Fajdiga. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2010. – 132 str. ; 20 cm. Dvojezična izdaja v slovenščini in španščini (Izv. stv. nasl.: Nova okna)
 8. Makarovič, Svetlana: Mujer ajeno / Svetlana Makarovič ; traducción Julia Sarachu con la colaboración de Mojca Jesenovec. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2010. – 130 str. ; 20 cm. Dvojezična izdaja v slovenščini in španščini (Izv. stv. nasl.: Pelin roža)
 9. Gradnik, Alojz: La tierra desolada / Alojz Gradnik ; traducción de Julia Sarachu con la colaboración de Mojca Jesenovec. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2009. – 112 str. ; 20 cm. Dvojezična izdaja v slovenščini in španščini (Izv. stv. nasl.: Padajoče zvezde)
 10. Poesía eslovena contemporánea : Antología. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2006. – 167 str. ; 20 cm
 11. Mozetič, Brane: Metulji = Mariposas / Brane Mozetič ; [traducción Marjeta Drobnič]. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2006. – 79 str. ; 17 cm. Dvojezična izdaja v slovenščini in španščini
 12. Gregorčič, Simon: El imán del poeta / Simon Gregorčič ; traducción de Julia Sarachu. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2008. – 71 str. ; 16 cm. Dvojezična izdaja v slovenščini in španščini
 13. Semolič, Peter: El fin comenzará por los suburbios / Peter Semolič ; traducción Juan Pablo Fajdiga. – Buenos Aires : Gog y Magog Ediciones, 2008. – 96 str. ; 16 cm

Gospa Mirjam Oblak in neimenovanemu prijatelju se odbor knjižnice najtopleje zahvaljuje z željo, da bi to sodelovanje še naprej trajalo.

Sporočite, prosim, vdovi Bojana Pavletiča, da mi je pesem njenega moža v zadnji številki Mladike (8) izredno všeč: tako vsebinsko-slikovito kakor stilno-semantično s ponavljanjem v prvi vrsti vsake kitice ... Na Koroškem ga nimamo poeta, ki bi znal in si upal napisati po normi: VSEBINA JE OBLIKA! To je klasična pesem ... Tržačanom se vam pozna, da gledate skozi veliko okno v svet! Pozdravite mi A. Rebula pa Zoro pa gospoda starosta pisateljev B.P.-ja.

Vaš Kraševcevec Janko Messner

Za smeh in dobro voljo

Pijan moški zagleda v železniški čakalnici avtomat. Vrže vanj novец in dobi sendvič. Vrže nov novец in dobi naslednji sendvič. Ko se to ponovi desetkrat, neki moški reče: »Ali ni še zadosti?«

»Kaj?« odvrne pijanec.

»Zdaj, ko vedno dobivam, naj odneham?«

»Danes ste videti zelo dobro. Lahko bi pozirali kitajskim slikarjem.«

»Zakaj pa kitajskim?«

»Oni zelo dobro rišejo zmaje.«

»Hčerka, dam ti dober nasvet.«

»Kakšnega pa?«

»Ko se boš odločala za moža, vzemi vojaka.«

»Zakaj vojaka?«

»Zna kuhati, pomivati posodo, postiljati posteljo – predvsem pa zna ubogati.«

»Zakaj ste se znašli v zaporu?«

»Zaradi konkurence.«

»Kako zaradi konkurence?«

»Izdeloval sem ravno take bankovce kot država.«

»Obtoženi, ali med vlomom v trgovino niste nič mislil na svojo ženo?«

»Seveda sem mislil, a nisem našel nič primernega zanjo.«

Darovi v tiskovni sklad:

Paolo Zlobec – 10,00 €; Lojze Debelis – 20,00 €; Floriano Ukmar – 10,00 €; Marija Prukar – 10,00 €; Marija Žgavec – 10,00 €; Tatjana Rejec – 17,00 €; Marilka in Danijel Čotar – 10,00 €; Antek Terčon – 20,00 €; Remo Devetak – 10,00 €; Maria Elsbacher – 10,00 €; Ivo Kralj – 20,00 €; Emil Devetak – 10,00 €; Lojze Burjes – 50,59 €; Marko Kos – 20,00 €; Živka Marc – 20,00 €; Ivan Tavčar – 20,00 €; Mirka Cossutta – 20,00 €; H.P. – 20,00 €; Rožica Pertot – 70,00 €; Robert Petaros – 20,00 €; Peter Merku – 62,00 €; Ninko Černic – 20,00 €; Marko Udovič – 20,00 €; Damjan Paulin – 20,00 €; Patrizia Krevatin – 10,00 €; Savo Cunja – 20,00 €; Giovanni Beorchia – 10,00 €; Liza Pleničar – 16,60 €.

Darovi v spomin:

V spomin na strica Milana in Josipa Dolenca daruje Marica Dolenc 50,00 € za Mladiko.

V spomin na prof. Maksa Šaha ob dvajsetletnici smrti daruje Jelka Terčon Šah 30,00 € za Mladiko.

»Gospa, sedaj ste popolnoma drugačni. Taki ste, kot bi jih imeli štirideset,« reče navdušeno kozmetik.

»Res? Veste, jaz sem stara 35 let.«

Privatni detektiv vpraša gospoda Kočarja: »Povejte mi, kaj in kakšni so tisti ljudje, ki stanujejo nasproti vam?«

»Nima smisla, da se zanimate zanje, saj niti moja žena ni mogla nič zvedeti o njih!«

Pri prejšnji uri verouka so govorili o Jezusovem vnebohodu. Katehet je hotel vedeti, kaj so si otroci zapomnili, in jih je vprašal, kaj je zdaj Jezus. Oglasil se je Žiga, sin zdravnika: »Stanuje v nebesih, na zemlji pa ima ordinacijo.«

»Zdaj že kar dolgo časa hodiva skupaj. Ali ne bi bil čas, da se poročiva?«

»Zakaj vendar? Naj bova še nekaj časa srečna!«

NOVO PRI MLADIKI

23,00 €

LUISA ANTONI
ANTONIO BANFI in njegova
»Šola« med filozofijo in glasbo

*Estetska misel italijanskega
filozofa Antonia Banfija
(1886-1957)*

EVELINA UMEK
ZLATA POROKA
ali tržaški blues

*V romanu pisateljica
Evelina Umek pretresa
stanje duha slovenske
narodne skupnosti v
zamejstvu*

14,00 €

MIRO TASSO
UN ONOMASTICIDIO
DI STATO

*Dragocena raziskava o
spreminjanju slovenskih
priimkov pod fašizmom*

14,00 €

VESNA CUNJA
TRDOGLAVČEK TOMAŽ
in njegovi prijatelji

*Zgodbo o Trdoglavčku
Tomažu in njegovih
prijateljih sta za Mladiko
napisali in ilustrirali sestri
Vesna in Erika Cunja*